

מסכת יבמות פרק א' - "חמש עשרה נשים"

1. ב, א - ג, א

רפ"י

בא מְשֻׁנָּה

חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים,

פּוֹטְרוֹת צְרוּתֵיהֶן,

וְצְרוֹת צְרוּתֵיהֶן,

מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיְבוּס,

עַד סוֹף הָעוֹלָם.

וְאֵלוֹ הֵן:

בְּתוּ,

בֵּת בְּתוּ,

בֵּת בְּנוּ,

בֵּת אֶשְׁתּוּ,

בֵּת בְּנָה,

בֵּת בְּתָה,

חֲמוּתוֹ,

אִם חֲמוּתוֹ,

אִם חֲמִיו,

אֲחוּתוֹ מֵאִמּוֹ,

אֲחוּת אִמּוֹ,

אֲחוּת אֶשְׁתּוֹ,

אֶשֶׁת אֲחִיו מֵאִמּוֹ,

בב, וְאֶשֶׁת אֲחִיו שְׁלֵא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ,

וְכַלְתּוֹ.

הָרִי אֵלוֹ פּוֹטְרוֹת צְרוּתֵיהֶן, וְצְרוֹת צְרוּתֵיהֶן,

מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיְבוּס, עַד סוֹף הָעוֹלָם.

וְכוֹלֵן,

אִם מֵתוֹ,

אוּ מֵיָאֵנוּ,

אוּ נִתְגַּרְשׁוּ,

אוּ שֶׁנִּמְצְאוּ אֵילוּנִית -

צְרוּתֵיהֶן מוֹתְרוֹת.

וְאִי אֶתָּה יָכוֹל לֹמַר: בְּחֲמוּתוֹ,

וּבְאִם חֲמוּתוֹ,

וּבְאִם חֲמִיו,

שֶׁנִּמְצְאוּ אֵילוּנִית, אוּ שֶׁמֵּיָאֵנוּ.

בִּיצַד פּוֹטְרוֹת צְרוּתֵיהֶן?

הֵיטָה בְּתוּ, אוּ אַחַת מִכָּל הָעֵרִיּוֹת הָאֵלוֹ, נִשְׁוֹאוֹת לְאֲחִיו,

וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת,

וּמֵת,

כִּשְׁם שֶׁבְּתוֹ פְּטוּרָה כִּךְ צְרָתָה פְּטוּרָה.

הֵלֶכֶה צְרָת בְּתוֹ וְנִשְׁאֵת לְאֲחִיו הַשְּׁנִי, וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת, וּמֵת,

כִּשְׁם שֶׁצְרָת בְּתוֹ פְּטוּרָה כִּךְ צְרָת צְרָתָה פְּטוּרָה.

אֲפִילוּ הֵן מֵאָה.

בִּיצַד אִם מֵתוֹ צְרוּתֵיהֶן מוֹתְרוֹת?

הֵיטָה בְּתוּ, אוּ אַחַת מִכָּל הָעֵרִיּוֹת הָאֵלוֹ, נִשְׁוֹאוֹת לְאֲחִיו,

וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת,

מֵתָה בְּתוֹ אוּ נִתְגַּרְשָׁה,

וְאַחַר כִּךְ מֵת אֲחִיו צְרָתָה מוֹתְרוֹת.

וְכָל הַיְכוּלָה לִמְאֵן וְלֹא מֵיָאֵנָה -

צְרָתָה חוֹלְצָת וְלֹא מִתֵּיבֵמַת.

מתני' חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. כדתני [סיפא] שאם הייתה אחת מהן נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתייהן פטורות וטעמא יליף בגמרא:

וצרות צרותיהן עד סוף העולם. במתני' מפרש:

חמותו. שמת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא בנים:

ואם חמותו ואם חמיו. שתייהן אסורות לו משום ערוה כדכתיב (ויקרא יח) ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה ויש בכלל זה חמותו ואם חמותו ואם חמיו כדמפרש (ואזיל) באלו הן הנשרפין (סנהדרין ד' עה.) ובתו (ובת בתו ובת בנו) דהכא בבתו מאנוסתו קמיידי וכן בתו ובת בנו דאילו בתו מאשתו היינו בת אשתו דכיון דכתיב (שם) אשה ובתה לא שגא ממנו ליש מאיש אחר אבל בתו מאנוסתו לא ילפא ליה מהכא דאשה עיי קדושין משמע שהוא אישות ומקרא אחרנא נפקא כדמפרש בגמרא:

אחותו מאמו. שנשאת לאחיו מאביו ומת וכן אחות אמו שנשאה אחיו מאביו שאין חיוב יבוס אלא באחיו מן האב דכתיב (דברים כה) כי ישבו אחים יחדו וילפינן אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן מן האב אעייפ שאין מן האם הי"נ ליש:

ואשת אחיו מאמו. שמת ונשאה אחיו מאביו שהיתה נכרית אצלו ומת בלא בנים ונפלה לפני יבם זה לייבוס אסורה לו לפי שהיתה אשת אחיו מאמו תחלה ואסורה לו עולמית דכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אחיך ודרשינן לה בפי' הבא על יבמתו (לקמן ד' נה.) אחיך בין מן האב בין מן האם:

ואשת אחיו שלא היה בעולמו. כגון ראובן שמת בלא בנים ונולד לו אח לאחר מיתה ושמנו לוי ועמד שמעון וייבם אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים ונפלו שתייהן לפני לוי שתייהן פטורות לפי שאשת ראובן שנשאת לשמעון אסורה ללוי וענוש כרת עליה לפי שאשת אח בכרת כשאר עריות שבפרשה דכתיב ככולהו כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו ובמקום מצות יבוס כשמת בלא בנים שריה רחמנא ואשת אחיו שלא היה בעולמו שמת קודם לידתו לא שרא ליה דכתיב כי ישבו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם והלכך משמת ראובן נאסרה על לוי איסור עולם כאשת אח שיש לה בנים ואפילו עכשיו שנפלה לפניו מכח נשואי אחיו שמעון שהיה בעולמו אסורה לו בשביל ראובן וכשם שהיא אסורה לו כך צרתה אשת שמעון האחרת אסורה דילפינן לקמן על כל העריות העומדות עליו בכרת שנפלו לפניו לייבוס עם צרותיהן שתייהן פטורות ואם נשאן ענוש כרת שמאחר שפטור הכתוב עומדות עליו באיסור אשת אח שיש לו בנים:

וכלתו. שמת בנו ונשא אחיו כלתו אסורה לו לעולם ואפילו לאחר מיתת בנו:

וכולן שמתו. שמתה בתו קודם לאחיו או מיאנה והיכי משכחת לה מיאון בבתו והרי הוא קיים ואין מיאון אלא ביתומה משכחת לה כגון שאביה השיאה לה לאחד ונתגרשה כשהיא קטנה ושוב אין לאביה רשות בה והלכה ונשאת לאחיו בעודה קטנה ויצאה במיאון ובפי' בייש (לקמן קט.) קרי לה יתומה בחיי האב ואם נתגרשה מאחיו או מיאנה באחיו או נמצאת אילונית שמקחו מקח טעות ולא היא אשת אחיו וכשמת אחיו הרי היא כמו שאינו אשתו ומתיבמת צרתה:

ואי אתה יכול לומר כו'. שכבר ילדו מאחר קודם שנישאו לאחיו הלכך לאו אילונית היא ומיאון נמי ליכא שהרי גדולות הן ואין ממאנת אלא יתומה קטנה כדמפרש לקמן בפי' בייש:

כשם שבתו פטורה. שהרי אסורה לו ואין שם אח אלא הוא כך צרתה פטורה כדיליף בגמרא:

הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני. דהיכא דיש אח אחר שתייהן מותרות לו אינן פטורות שהרי יש כאן מצות יבוס ומתיבמת האחת והשניה פטורה דכתיב את בית אחיו (דברים כה) בית אחד הוא בונה ולא שתים ואם ייבם האחד את צרת בתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים וחזרו ונפלו לפניו:

כשם שצרת בתו פטורה. שנאסרה עליו משעת נפילת אחיו הראשון שנפלה עם בתו לפניו ופטררה בתו הימנו והרי היא עליו כאשת אח שיש לו בנים ואסורה לו עולמית:

כך צרת צרתה. אשת אחיו השני האחרת פטורה שזו פוטרתה וטעמא יליף בגמרא מלצרור (ויקרא יח) שצרת ערוה פוטרת צרתה: ואפי' הם ק'. אחים והלכה צרת צרתה של בתו ונתיבמה לאחיו השלישי ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתייהן נאסרות על זה וכן לעולם: צרתה מותרת. להתייבם לו שהרי בשעת זיקת יבוס אינה צרתה:

וכל היכולה למאן. כגון שהערוה קטנה ויכולה למאן ולא מיאנה ומת אחיו הואיל וקידושיה אינה אלא מדרבנן וזיקת נפילתה מדרבנן אינה פוטרת צרתה מן החליצה ולהתייבם אסורה כדמפרש טעמא בגמרא שנראית צרת ערוה:

רָש"י

גמ'

מכדי כולהו מאחות אשה ילפינו, עריות מה שפטורות מן הייבום:

מאחות אשה ילפינו. לקמן בשמעתין:

ור"ש היא. דאמר בפי' ד' מיתות (סנהדרין מט:). שריפה חמורה ולהכי תנא רישא בתו ובת בתו כולהו עד אם חמוי בשריפה:

בחמותו כתיב. ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא באש ישרפו (ויקרא כ:).

כלתו בסקילה. בפי' ד' מיתות (שם דף נג.). וכל שאר עריות דמתני' אינן במיתת בית דין אלא בכרת:

כיון דאתיא מדרשא. ליאסר עליו חביבא ליה לתנא ואקדמה ברישא ולקמן מפרשי לה:

כולהו נמי. לענין פטור ייבום מדרשא אתיין מאחות אשה. עיקר איסורייהו. שאסורים משום ערוה בכל מקום בהדיא כתיב בהו אבל בתו מאנוסתו דאירי בה במתני' עיקר איסורה מדרשא אתיא:

אתיא הנה הנה. לאיסורא אתיא זמה זמה לשריפה דבתו מאשתו וכן בת בתו ובת בנו ילפא מערות אשה ובתה לא תגלה והרי בתו מאשתו בכלל בת אשתו אבל בתו מאנוסתו לא משתמעא דכתיב ערות אשה ולשון אישות דעל ידי קידושין משמע וגלי רחמנא בבת בתו ובת בנו מאנוסתו בהאי קרא ערות בת בנך או בת בתך והכא לשון אישות לא כתיב ואכתי בתו לא כתיב הכא וילפינו בגי' כתיב הכא בקרא דאנוסה כי ערוותך הנה וכתוב בקרא אחרינא דאישות שארה הנה מה התם בתו כבת בתו אף כאן בתו כבת בתו:

אתיא זמה זמה. לשריפה כתיב הכא בבתו מאשתו זמה היא וכתוב בשריפה זמה היא באש ישרפו מה להלן שריפה אף כאן שריפה ובתו מאנוסתו הא ילפינו מהנה הנה מבת אשתו:

ליתני אחות אשה לבסוף. דכולהו מינה ילפי' לענין פטור ייבום לקמן:

להאי בבא. כל איסור [אחוותא] ליתני לבסוף ויקדים כלתו לאחותו כי היכי דתיהוי אחות אשה לבסוף:

קורבי קורבי. הנך דקריב ליה טפי נקט ברישא:

דקורבי עצמו. ואין בכולן קרובות כאלו: למטה זידה. דאשתו ואע"ג דהנך לאו משום קורבה דידיה אסירן ליה:

למעלה זידה. חמותו ולמעלה דידיה לא מצי למיתני מידי דהא אמו לא אתיא ליה לייבום שהרי אסורה לאחיו מאביו משום אשת אביו:

תני אחותו ואחות אמו דקורבי עצמו. טפי מכלתו דכלתו לאו קרובתו היא אלא מכח קדושי בנו נאסרה עליו:

ובדין הוא דליקדמה לכלתו. מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו:

דלאו משום קורבא הוא דאסור. כלומר וכיון דקרובין נקט ואזיל וכלתו ואשת אחיו שלא היה בעולמו ואשת אחיו מאמו לאו משום קורבא דידיה הוא דאסירן ליה בדין הוא דליתני כלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו ומקמי אשת אחיו מאמו נמי משום דכלתו חמירא טפי מנייהו והוה ליה למנקט חומרי כיון דלא מצי למינקט קורבי:

גְּמָרָא

מכדי כולהו מאחות אשה ילפינו, ליתני "אחות אשה" ברישא!

וכי תימא: תנא חומרי-חומרי נקט, ורבי שמעון היא, דאמר שריפה חמורה

אי הכי, ליתני חמותו ברישא, דעיקר שריפה בחמותו כתיבא!¹ ועוד, בתר חמותו ליתני כלתו, דבתר שריפה סקילה חמורה!

אלא, בתו, פיון דאתיא מדרשא חביבא ליה.

גא, כולהו נמי מדרשא אתו!

נהי לענין ייבום אתיין מדרשא, עיקר איסורייהו בהדיא כתיב בהו, בתו, עיקר איסורא מדרשא.

דאמר רבא:

אמר לי רב יצחק בר אבדימי:

אתיא "הנה"² (ויקרא יח, י) "הנה"³ (ויקרא יח, יז),

אתיא "זמה"⁴ (ויקרא יח, יז) "זמה"⁵ (ויקרא כ, ד).

השתא דאמרת כל מלתא דאתיא מדרשא חביבא ליה, ליתני אחות אשה לבסוף!

אידי דאירי באיסור אחוותא,

תנא: "אחות אשתו".

וליתנייא להאי בבא לבסוף!

אלא, תנא קורבי-קורבי נקט,

תנא: "בתו ובת בתו בנו" - דקרובי עצמו,

ואידי דתנא שלשה דורות למטה דידיה,

תנא נמי: שלשה דורות למטה דידיה.

ואידי דתנא: שלשה דורות למטה דידיה,

תנא שלשה דורות למעלה דידיה.

ותנא "אחותו ואחות אמו" - דקרובי עצמו.

ואידי דאירי באיסור אחוה,

תנא "אחות אשתו".

ובדין הוא דליקדמה לכלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו,

דלא משום קורבא הוא דאסירא,

אלא אידי דאירי באיסור אחוה,

תנא "אשת אחיו שלא היה בעולמו",

והדר תנא "כלתו".

¹ ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא באש ישרפו אותו ואתה (ויקרא כ, ד)

²

³

⁴

⁵

2. ג, א

ר"י

מאי איריא דקתני פטורות. דמשמע פטורות הן ואי בעי מייבם:
ליתני אסורות. דהא ודאי אסורות הן מאחר שאינן זקוקות לייבום וקיימי באיסור אשת אח:
ה"א אסורות. לייבום וחליצה לא משתמעא מהכא שאין איסור בחליצה והוה אמינא מיחלץ חלצי על כרחו שאין אשת אח מאב בלא בניס נפטרת בלא חליצה:
מאי קעביד. והלכך לא שייך לשון איסור בחליצה אלא לשון פטור:
אלמה לא. שייך [לשון] איסור הא ודאי שייך שאם אתה אומר חולצת אתי למימר מתייבמת:
כיון דבמקום מצות יבום הוא דאסירה. צרת הבת וכדמפרש במתני' דמשפטה הכתוב מזיקת ייבום קיימא ליה באשת אח שיש לו בנים:
שלא במקום מצוה שריא. כגון נכרי שנעשה חתנו ולו אשה אחרת ומת מותרת אשתו לחמו כדתנן לקמן (דף יג.) גבי שש עריות חמורות מאלו במתני':
משום הכי תנא פטורות. דאי תנא אסורות משמע שהבת אוסרתה עליו ליקח [וקי"ו] שלא במקום מצוה אבל פטורות לא משתמע איסורא משום צרתה של בת אלא הבת פוטרתה מייבום ואיסורא שכיב עלה ממילא דהויא באיסור אשת אח שיש לה בנים ומשום אשת אח הוא דמיתסר שלא במקום מצוה דליכא איסור אשת אח עלה שריא:
וליתני מן הייבום לחודיה. דהא עיקר מצוה היא וחליצה ממילא משתמע:
ה"א מיחלץ חלצה. שלא להפקיע מצות ייבום אבל יבומי לא משום גזירת הכתוב דלצרור קמ"ל מתני' הואיל ופטרה הבת מזיקת יבום פטורה מן החליצה דכל העולה לזיקת ייבום עולה לזיקת חליצה וכל שאין עולה לזיקת ייבום פטורה מן החליצה וכל היכא דאמרינן חולצת ולא מתייבמת משום ספקא הוא:
וניתני ייבום ברישא. דהוא עיקר דהא כתיב אם לא יחפוץ האיש לקחת וחלצה (דברים כה) הא אם חפץ לייבם מייבם אלמא מצות ייבום ברישא:
אבא שאול היא. בפי החולץ (לקמן לט:) אבא שאול אומר הכונס יבמתו לשום נוי ולשום אישות כאילו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר:

["הרי אלו פטורות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום, עד סוף העולם"].

ומאי איריא דתנא "פטורות" ליתני 'אסורות'!

אי תנא 'אסורות',
הוה אמינא: אסור לייבם, אבל מיחלץ חלצה,
קא משמע לן.

וליתני: אסורה לחלוץ!

מאי קעביד?

אלמה לא?
אם אתה אומר "חולצת" מתייבמת!

כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה,
ושלא במקום מצוה - שריא,
משום הכי תני: "פטורות".

ומאי איריא דתני: "מן החליצה ומן הייבום"?
ליתני: מן הייבום לחודיה!

אי תנא: "מן הייבום",
הוה אמינא: מיחלץ חלצה, יבומי לא מייבמה,
קא משמע לן:
כל העולה לייבום - עולה לחליצה,
וכל שאינו עולה לייבום - אינו עולה לחליצה.

וליתני: מן הייבום ומן החליצה!

אי נמי, 'מן החליצה' לחודה!

אבא שאול היא,
דאמר: מצות חליצה קודמת למצות ייבום.

3. ג, א-ב

רפ"י

מנינא דרישא. דמשמע ט"ו ותו לא:

מנינא דסיפא. הרי אלו פוטרות דמשמע אלו ותו לא:

דרב ורב אסי. דאמר רב צרת סוטה אסורה שאם זינתה אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתייהן פטורות ורב אסי אמר צרת אילונית אסורה שאם היה נשוי אילונית ואשה אחרת ומת בלא בנים שתייהן פטורות ותרוייהו בפירקין (דף יא.):

צרת ממאנת. הרי שהיה לאחיו יתומה קטנה ואשה אחרת ומת ומיאנה הקטנה ביבם זה היא וצרתה אסורה לו ומתניי אשמעי דאף ע"ג דאסירא עליה לא מיפטרה מחליצה דהך איסורא מדרבנן היא כדאיתא בפירקין גזירה משום צרת בתו ממאנת:

מחזיר גרושתו. אחיו שגרש אחת משתי נשיו ונשאת לאחר ועבר והחזירה לאחר מיתת בעלה ומת בלא בנים שתייהן אסורות להתיבם ואשמועינן מיעוטא דמתניי דחליצה בעיא:

ליתנינהו. לסוטה ואילונית בהדי הנך דמתניי הואיל ופוטרות צרותיהן:

לפי שאינן בצרת צרה. דכל הנך דמתניי איכא למיתני הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני כו' שהרי אינה ערוה אלא לזה אבל לאחיו השני ראויות הן ואם ייבם אפי' את הצרה ולו אשה אחרת ומת ונפלו לפני זה פטורה אף הנכרית מפני שהיא צרת צרתה של בתו אבל בסוטה ואילונית ליכא למיתני הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני דהא על כל האחין היא אסורה ושהאיסור בא לה מכח קדושי בעלה הראשון וכולן שוין בהן:

["חמש עשרה נשים"]

...
הרי אלו פוטרות..."]

מנינא דרישא למעוטי מאי?

ומנינא דסיפא למעוטי מאי?

גב, למעוטי דרב ורב אסי.

לרב ולרב אסי - למעוטי מאי?

אי סבירא להו דהדדי:

חדא - למעוטי צרת ממאנת,

וחדא - למעוטי צרת מחזיר גרושתו.

ואי לא סבירא להו דהדדי:

חדא - למעוטי דחבריה,

וחדא - למעוטי או צרת ממאנת, או צרת מחזיר גרושתו.

לרב ולרב אסי, ליתנינהו!

לפי שאינה בצרת צרה.

4. ג, ב

רפ"י

מנה"מ. דערוה וצרתה וצרת צרתה לעולם פטורות:
עליה מה תלמוד לומר. לכתוב לגלות ערותה בחייה ותשמע נמי שבחיי אשתו נאסרת עליו אחותה ולאחר מיתה מותרת:
שומע אני. אפ"י נפלה לפניו לייבום אחת מן העריות תתייבם:
לצרו. צרות הרבה משמע מדלא כתיב לצור:
זדונה כרת. בפרשת עריות (ויקרא יח) כתיב בטר כולחו ונכרתו הנפשות העושות וכל שזדונו כרת שגגתו חטאת כדילין בפירקין (דף ט. ט.):
ט"ו נשים. תו ליכא עריות בכרת חוץ משש עריות של משנתנו שאין בהם צד ייבום לעולם:
יכול שאני מרבה כו'. ששואות לאחרים שיהו צרותיהן אסורות לינשא לזה:
שאינ צרה אלא מאח. הואיל ופטרה הכתוב מזיקתו הרי היא עליו באיסור אשת אח שיש לה בנים שהיא בכרת דכתיב ערות אשת אחיך אבל בעלמא לא רמי' איסור אשת אח עלה ושריא ליה:
עונש מניין. אם ייבם ערוה או צרתה:

[**"חמש עשרה נשים,** פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן, מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם"].

מנא הני מילי?

דתנו רבנן:

"אשה אל אחותה לא תקח לצרד לגלות ערותה עליה בחייה" (ויקרא יח, יח),

"עליה" - מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: "ויבמה יבא עליה" (דברים כה, ה) -

שומע אני, אפילו באחת מכל עריות האמורות בתורה הכתוב מדבר,

נאמר באן: "עליה" ונאמר להלן: "עליה" -

מה להלן במקום מצוה, אף באן במקום מצוה,

ואמר רחמנא: "לא תקח".

ואין לי אלא היא - צרתה מניין?

תלמוד לומר: "לצרו".

ואין לי אלא צרתה - צרת צרתה מניין?

תלמוד לומר: "לצרו" - ולא לצור.

ואין לי אלא אחות אשה - שאר עריות מניין?

אמרת: מה אחות אשה מיוחדת שהיא: ערוה,

וחייבין על זדונה כרת,

ועל שגגתה חטאת,

ואסורה ליבם,

אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת - אסורה ליבם.

ואין לי אלא הן - צרותיהן מניין?

אמרת: מה אחות אשה מיוחדת שהיא: ערוה,

וחייבין על זדונה כרת,

ועל שגגתה חטאת,

ואסורה ליבם,

וצרתה אסורה,

אף כל שהיא ערוה, וחייבין על זדונה כרת, ועל שגגתה חטאת, ואסורה ליבם - צרתה אסורה.

מבאן אמרו חכמים:

חמש עשרה נשים, פוטרות צרותיהן, וצרות צרותיהן, מן החליצה, ומן הייבום, עד סוף העולם.

יכול שאני מרבה אף שש עריות חמורות מאלו, שיהו צרותיהם אסורות?

אמרת: מה אחות אשתו מיוחדת שהיא: ערוה,

וחייבין על זדונה כרת,

ועל שגגתה חטאת,

ואפשר לינשא לאחים,

ואסורה ליבם,

וצרתה אסורה,

אף כל שהיא: ערוה, וחייבין על זדונה כרת, ועל שגגתה חטאת,

ואפשר לינשא לאחים, ואסורה ליבם - צרתה אסורה.

יצאו שש עריות חמורות מאלו,

הואיל דאי אפשר לינשא לאחים, צרותיהן - מותרות.

שאינ צרה אלא מאח.

אזהרה - שמענו⁶,

עונש - מניין?

אמר קרא: "כי כל אשר יעשה מכל התועבות"⁷ (ויקרא יח, כט).

⁶ לא תקח לצרו

⁷ כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם

רש"י

ה"א אחות אשה מייבמת.
 מייבם:
 מאי טעמא. והלא בכרת קאי
 עלה:
 דאתי עשה. דייבום:
 ודחי את לא תעשה. דמקרא
 ילפינן דאתי עשה ודחי ל"ת
 כדמפרש ואזיל:

טעמא - דכתב רחמנא "עליה",

הא לאו הכי,

הנה אמינא: אחות אשה מייבמת,

מאי טעמא?

דאמרין: "אתי עשה ודחי לא תעשה".

אימר דאמרין: "אתי עשה ודחי לא תעשה" - לא תעשה גרידא.

לא תעשה שייש בו פרת - מי דחיי?⁸

5. ג, ב - ה, ב

רפ"י

לא תלבש שעטנז. וסמך ליה גדילים תעשה לך ודרשינן סמוכין ושרינן כלאים בציצית אלמא אתי עשה ודחי לא תעשה:

שאין חוסמין. אין [סותמין] טענותיה כופה להתייבם לו אלא כופין אותו וחולץ חוסמין לישנא דקרא קא נקט דילף לה מלא תחסום:

וסמך ליה כו'. אלמא דרשינן סמוכין וגבי כלאים בציצית נמי דרשינן:

במשנה תורה דריש. והאי סמוכים דכלאים בציצית במשנה תורה הוא ודרשינן:

סמכו ענין לו. ענין הפרשה סמוכה פרשת מכשף אצל שוכב עם בהמה דגבי הדדי כתיבי:

מכשפה לא תחיה. בספר ואלה שמות:

מה שוכב עם בהמה בסקילה. דכתיב באשה הנרבעת לבהמה דמיהם בס וכל דמיהם בס בסקילה היא דגמרינן (סנהדרין דף כג.) מאוב וידעוני דכתיב בהו ירגמו אותם דמיהם בס (ויקרא כ):

נוציא זה. מכשף:

לסקילה. שהיא מיתה חמורה מכולן:

בכלל מכשפה היו. שנאמר לא תחיה:

להקיש אליהן. שזו מדה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא:

נושא אדם אנוסת אביו. שלא נאסרה עליו עולמית אלא אשת אביו כדכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אביך ואשת משמע עיני אישות דקדושין:

אנוסת בנו. לאו כלתו היא דאין כלה אלא מקודשת וראויה לחופה: ה"ג ורבנן אי הוה סמך ליה כדקאמרת השתא דלא סמך ליה בשומרת יבם כו'. לא סמך ליה דכתיב לא יקח איש את אשת אביו בנתיים:

["אתי עשה ודחי לא תעשה"].

ותו: לא תעשה גרידא - מנלן דדחי?

דא, דכתיב: "לא תלבש שעטנז ... גדילים תעשה לך"⁹ (דברים כב, יא-יב).

ואמר רבי אלעזר:

סמוכים מן התורה מנין?

שנאמר: "סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר" (תהלים קיא, ח).

ואמר רב ששת אמר רבי אלעזר משום רבי אלעזר בן עזריה:

מנין ליבמה שגפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה?

שנאמר: "לא תחסם שור בדישו" (דברים כה, ד),

וסמך ליה: "פי ישובו אחים וחדו" (דברים כה, ה).

ואמר רב יוסף:

אפילו למאן דלא דריש סמוכים בעלמא,

במשנה תורה דריש.

דהא רבי יהודה בעלמא לא דריש, ובמשנה תורה דריש.

ובעלמא - מנלן דלא דריש?

דתניא:

"בן עזאי אומר,

נאמר: "מכשפה לא תחיה" (שמות כב, יז),

ונאמר: "כל שוכב עם בהמה מות יומת" (שמות כב, יח),

סמכו ענין לו - מה שוכב עם בהמה בסקילה (ויקרא כ, טז), אף מכשפה בסקילה.

אמר לו רבי יהודה:

וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא זה לסקילה?

אלא,

אוב וידעוני בכלל מכשפים היו, ולמה יצאו?

להקיש להם ולומר לה: מה אוב וידעוני בסקילה¹⁰ (ויקרא כ, כז),

אף מכשפה (שמות כב, יז) בסקילה."

ובמשנה תורה - מנלן דדריש?

דתנן:

"נושא אדם אנוסת אביו ומפוטת אביו.

אנוסת בנו ומפוטת בנו.

רבי יהודה:

אוסר באנוסת אביו ומפוטת אביו" (יבמות צז).

ואמר רב גידל אמר רב:

מאי טעמא דרבי יהודה?

דכתיב: "לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו" (דברים כג, א),

כנף שראה אביו - לא יגלה.

וממאי דבאנוסה כתיב?

מעילייה דקרא,

דכתיב: "ונתן האיש השוכב עמה לאביו הנערה חמשים כסף" (דברים כב, כט)

וסמך ליה: "לא יקח איש [את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו]" (דברים כג, א).

ורבנן?

⁹ לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו. יב גדילים תעשה לך על-ארבע כנפות כסותך אשר תכסה-בה

¹⁰ ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני מות יומתו באבן ירגמו אותם דמיהם במ

רש"י

דמוכח. מוכח למדרשינהו אהדדי סמכינהו. לכתביה רחמנא. לההיא לא יגלה כנף אביו לגבי עריות אי לטפויי לאוי גבי אשת אב קאתי:
לאפנויי. לאנוסתו של אביו דיליף מסמוכים דלעיל:
לא תלבש שעטנז למה לי. שמע מינה לאפנויי ולמדרש סמוכים:
ואפי' מוכרי כסות. שאין מתכוונים להנאת חימום:
צמר ופשתים למה לי. אי לאשמועינן דכלאים צמר ופשתים הוא דקאסר לא צריך דמכדי בכלאים כתיב בגד ותנא דבי ר' ישמעאל כו':
באחד מהם. גבי נגעים בבגד צמר או בבגד פשתים (ויקרא ג):
ואכתי איצטריך. למכתב צמר ופשתים הכא גבי לבישה ואעי"ג דכתיב בגד בהעלאי דמשמע צמר ופשתים דס"ד כו':

אי הוה סמיה ליה - כדקאמר. השתא דלא סמיה ליה, דכתיב: **"לא יקח איש את אשת אביו"** בינתים, בשומרת יכם הכתוב מדבר, ולעבור עליו בשני לאוין.

ובמשנה תורה - מאי טעמא דדריש?

איבעית אימא:
 משום דמוכח.

ואיבעית אימא:
 משום דמופני.

"איבעית אימא: משום דמוכח" - דאם כן, לכתביה רחמנא גבי עריות.

"ואיבעית אימא: משום דמופני" - דאם כן, לכתוב רחמנא **"לא יקח איש את אשת אביו"**, **"לא יגלה כנף אביו"** למה לי?

דב שְׁמַע מִיְנָה: לְאַפְנוּי.

וגבי ציצית נמי,
 איבעית אימא:
 משום דמוכח.

ואיבעית אימא:
 משום דמופנה.

"איבעית אימא: משום דמוכח" - דאם כן לכתביה רחמנא גבי פרשת ציצית, למאי הלכתא כתביה הכא?

"ואיבעית אימא: - משום דמופנה" - מכדי כתב: **"ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך"** (ויקרא יט, ט), **"לא תלבש שעטנז"** (דברים כב, יא) למה לי? שְׁמַע מִיְנָה: לְאַפְנוּי.

הני מצרך צריכי!
 דאי כתב רחמנא: **"לא יעלה עליך"**, הוה אמינא: כל דרך העלאה אסר רחמנא, ואפילו מוכרי כסות, כתב רחמנא: **"לא תלבש שעטנז"** - דומיא דלבישה דאית ביה הנאה. ואי כתב רחמנא: **"לא תלבש"**, הוה אמינא: דוקא לבישה, דנפיש הננייתה, אבל העלאה לא, כתב רחמנא: **"לא יעלה עליך"**!

אם כן לכתוב רחמנא: **"לא תלבש שעטנז"**, **"צמר ופשתים"** - למה לי?

מכדי כתב: **"ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך"**, ותנא דבי רבי ישמעאל:

"הואיל ונאמרו בתורה סתם בגדים,

ופרט לך הכתוב באחד מהן "צמר ופשתים" (ויקרא יג, מז) - אף כל צמר ופשתים".

"צמר ופשתים" דכתב רחמנא - למה לי? שְׁמַע מִיְנָה: לְאַפְנוּי.

ואכתי איצטריך,

רש"י

ותנא דבי רבי ישמעאל. דילפינן אליביה כלאים בציצית מדאייתר צמר ופשתים למיסמכיה לגדילים תעשה לך:

טעמא דכתב רחמנא כו' כל בגדים צמר ופשתים הם. והאי בגדיהם דציצית משמע בין של צמר בין של פשתים ואמר רחמנא עביד ותכלת נמי לפשתים:

ותכלת עמרא. מדשש כיתנא דכתיי (שמות לט) מכנסי בד שש משזר ובד היינו פשתים כדמפרש בבא לו כ"ג במסכת יומא (דף עא:) בד דבר העולה בד בבד תכלת עמרא וכן שאר צבעים האמורים בבגדי כהונה ארגמן ותולעת שני שאין בגדי כהונה אלא מצמר ופשתים דכתיב בספר יחזקאל (מד) ביוה"כ בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר ש"מ שעבודות החיצונות יש בהם צמר עם פשתן ולא מין אחר ומדמפרש קרא שש באחד מן המינין שמע מינה שאר המינין צמר היו:

סד"א כדרבא. אי לא כתב רחמנא צמר ופשתים הוה דרשי הכנף מין כנף כרבא למימר דלבגד פשתים עשה פשתן ולצמר עשה צמר וצבעיי תכלת אבל כלאים לא קמ"ל דרשא דסמוכין דאפילו כלאים והכי הוי מסקנא דמילתא אלא דקא מפרש ואזיל מילתי דרבא:

כתיב הכנף. עשה ציצית ממין הכנף ואם טלית של משי עשה ציצית של משי וכתוב צמר ופשתים גדילים תעשה לך דמשמע עשה ציצית מצמר ופשתים:

והא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא. דדריש הכנף מין כנף דהא לתנא דבי רבי ישמעאל טלית של שאר מינין אינה חייבת בציצית דהא בגד כתיב ותנא דבי רבי ישמעאל קאמר כל בגד צמר ופשתים:

איצטריך. צמר ופשתים אע"ג דלא דריש תנא דבי ר' ישמעאל מין כנף לשאר מינין:

סד"א. לגבי טלית של צמר ופשתים דריש כי דיוקא דרבא דדריש ציצית מין כנף:

והכי אמר רחמנא כו' קמ"ל דרשא דסמוכין למישרי כלאים בציצית:

תינח לתנא דבי רבי ישמעאל. דאייתור ליה צמר ופשתים אלא לרבנן דלית להו כל בגדים צמר ופשתים והא צמר ופשתים לא מייתר מנא להו דאתי עשה ודוחה לא תעשה:

ראשו מה ת"ל. במצורע כתיב יגלח את כל שערו הרי ראשו בכלל למה לי דכתיב ראשו:

וקסבר האי תנא. דאיצטריך ליה ראשו לדחות לאו דלא תקיפו דהקפת כל הראש שמה הקפה ולא אמרינן פאת כתב רחמנא הלכך אי לא דרבי קרא ה"א לא ליקוף אלמא אשמעינן קרא דאתי עשה ודחי לא תעשה ומהכא נפקא הלכך איצטריך עליה למיסר ערוה לייבום דלא תימא אתי עשה דייבום ודחי לאו דאחות אשה:

סלקא דעתך אמינא: העלאה היא דלא נפיש הנאתה, אבל לבישה דנפיש הנייתה כל תרי מיני - אסר רחמנא. כתב רחמנא: **"צמר ופשתים"**!

אם כן לשתוק קרא מיניה, ותיתי **"שעטנו" "שעטנו"** מהעלאה.

ותנא דבי רבי ישמעאל:

טעמא דכתב רחמנא **"צמר ופשתים"**,

הא לאו הכי, כלאים בציצית הוה אמינא דאסר רחמנא? והכתיב: **"ועשו להם ציצת על פנפי בגדיהם"** (במדבר טו, לח).

ותנא דבי רבי ישמעאל:

"כל בגדים צמר ופשתים הם",

ואמר רחמנא עביד ליה תכלת, ותכלת עמרא הוא.

וממאי דתכלת עמרא הוא?

מד **"שש"** - כיתנא,

תכלת - עמרא הוא.

איצטריך.

סלקא דעתך אמינא: כדרבא.

דרבא רמי:

כתיב: **"הכנף"**¹¹ (במדבר טו, לח) - מין כנף,

וכתיב: **"צמר ופשתים"**!

הא כיצד?

צמר ופשתים פוטרין - בין כמין, בין שלא כמין.

שאר מינין: כמין - פוטרין,

שלא כמין - אין פוטרין.

והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא!

איצטריך,

סלקא דעתך אמינא: פי דיוקא דרבא,

"הכנף" - מין כנף,

והכי קאמר רחמנא: עביד ליה צמר לצמר, ופשתים לפשתים.

וכי עבידת צמר לצמר צבעיה,

אבל צמר לפשתים, ופשתים לצמר - לא.

כתב רחמנא: **"צמר ופשתים"**, דאפילו צמר לפשתים, ופשתים לצמר.

הא, תינח לתנא דבי רבי ישמעאל,

לרבנן - מנא להו?

נפקא להו מ"ראשו".

דתנא:

"ראשו"¹² (ויקרא יד, ט) - מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: "לא תקפו פאת ראשכם" (ויקרא יט, כז) - שומע אני אף מצורע כן.

תלמוד לומר: "ראשו".

וקא סבר האי תנא: הקפת כל הראש שמה הקפה!

¹¹ ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת

¹² והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו ואת כל שערו יגלח

רָשָׁי

שאינ שוה בכל. דנשים אינן בלאו דהקפה בפ"ק דקידושין (דף לה:). תאמר בלאו דאחות אשה שכשם שהוא מוזהר עליה כך היא מוזהרת עליו דכתיב הנפשות העושות (ויקרא יח) שניהם במשמע:

ופאת זקנם. בכהנים כתיב:

תלמוד לומר זקנו. לרבות זקן כהן מצורע דאתי עשה ודחי לא תעשה (ואע"ג דהאי נמי לאו שאין שוה בכל ילפינן מיניה דכל לא תעשה נמי דחי דאם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל דאתי עשה ודחי ליה דהא נפקא לן מראשו תנהו ענין כו')::

ואכתי איצטריך. לגופיה לאשמעינן דלאו דפאת זקן כהנים מידחי דלא נפקא לן מראשו ואע"ג דאין שוה בכל הוא דסד"א שאני לאוי דכהנים דחמירי שריבה בהן הכתוב מצות רבות אכתי לאו השוה בכל מנלן דדחי:

ראשו מה ת"ל. בראשו דמצורע נמי קאי:

ת"ל ראשו. אלמא אתי עשה ודחי ל"ת ואע"ג דלאו שאינו שוה בכל הוא אם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל דהא נפקא לן מוקנו דאיך תנא תנהו ענין ללאו השוה בכל:

מנזיר. בניזיר עשה ולא תעשה איכא תער לא יעבור על ראשו קדוש יהיה גדל פרע: **שכן ישנו בשאלה.** לשאול לחכם ויתיר לו הלכך אתי עשה ודחי ליה:

מקרא קמא. דכלאים בציצית ודקאמרת לרבנן דלא אייתר להו צמר ופשתים מנא להו דכלאים בציצית שרי דליתי עשה ודחי לא תעשה: **א"כ.** דלאו לאפנויי לכתוב ציצית כו':

לשיעורא אתא. למנין חוטין: **גדיל שנים.** אי אפשר לעשות גדיל בפחות משני חוטין: **גדילין ארבע.** חוטין דמיעוט גדילין שנים וכתוב (במדבר טו) ונתנו על ציצית הכנף פתיל אמרה תורה עשה מהנך ארבע חוטין גדיל אחד דהוה להו ח' חוטין כשתוחבן בכנף הבגד:

ופותלהו מתוכו. שיהיו תלויין פתילין שלא יעשה כולו גדיל אלא קצת גדיל וקצת ענף: **תכיפה.** פוייניט {פויניט: תך, תָּפֵר} שתוחב תחיבה אחת במחט וחיבר כלאים בגד צמר ובגד פשתים יחד אינו חיבור בפחות משתי תכיפות להכי כתיב יחדיו עד שיחברם יחד יפה:

איכא למיפרך:
מה ללאו דהקפה,
שכן לאו שאין שוה בכל!

אלא, אתיא מ' **"זקנו"** (ויקרא יד, ט).

דתניא:

"זקנו" - מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: "ופאת זקנם לא יגלהו" (ויקרא כא, ה),

שומע אני אף בהן מצורע בן.

תלמוד לומר: "זקנו".

ואם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל,

תנהו ענין ללאו השוה בכל".

ואכתי איצטריך,

סלקא דעתך אמינא: שאני כהנים, הואיל וריבה בהן הפתוב מצות יתירות,

אפילו לאו שאין שוה בכל לא דחי,

קא משמע לן: דדחי!

אלא, אתיא מ' **"ראשו"** דהך תנא.

דתניא:

"ראשו" - מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: "תער לא יעבר על ראשו" (במדבר ו, ה),

שומע אני אף מצורע ונזיר בן.

תלמוד לומר: "ראשו".

איכא למיפרך:

מה לנזיר מצורע שכן ישנו בשאלה!

דאי לא תימא הכי,

הא דקימא לן דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה,

ליגמר מנזיר!

אלא, מנזיר מאי טעמא לא גמרינן?

דאיכא למיפרך: שכן ישנו בשאלה,

הכי נמי, איכא למיפרך שכן ישנו בשאלה.

אלא,

ה, **לעולם אִמְקָרָא קמא,**

אם בן, לימא קרא: 'ציצית תעשה לך', **"גדילים"** למה לי?

שמע מינה: לאפנויי.

האי לשיעורא הוא דאתא!

גדיל- שנים,

"גדילים" - ארבעה.

עשה גדיל ופותלהו מתוכו!

אם בן, לימא קרא **"לא תלבש שעטנו צמר ופשתים"** - **"יחדו"** למה לי?

שמע מינה לאפנויי.

ואכתי מיבעי ליה לתוכף שתי תכיפות - חיבור, ותכיפה אחת - אינו חיבור!

אם בן, לכתוב רחמנא 'לא תלבש צמר ופשתים יחדו' - **"שעטנו"** למה לי?

שמע מינה לאפנויי

רפ"י

שוע טווי ונוז. מן התורה אינו
חייב עד שיהי' הצמר והפשתן
מתוקן יחד היטב במסרק:
שוע. לשון חלק שמתרגמינן
שעיע (בראשית כז):
נוז. ארוג:

כולה משעטנו נפקא. דאי
לאפנויי לחוד נכתוב לא תלבש
כלאים צמר ופשתים ומדאפיק
רחמנא בלשון שעטנו דרוש ביה
נמי הא:

ואכתי, מיכעי ליה,
עד שיהא שוע טווי ונוז!

אלא, כולה מ"שעטנו" נפקא.

6. ה, ב - ז, א

רַס"י

ממילה. שדוחה עשה שלה לא תעשי' דשבת שיש בה כרת: **שלש עשר' בריתות.** אמורים בפרשת מילה: **מפסח.** שדוחה שחיטתו את השבת:

שכן צורך גבוה. למזבח תאמר בעשי' דיבום דליכא כל הני: **מילה ותמיד שכן ישנן לפני הדבור.** לפני מתן תורה: **ואליבא דמ"ד.** במס' חגיגה (ד' :1):

עולה שהקריבו ישראל במדבר. דכתיב (שמות כד) ויעלו עולות עולת תמיד הוה:

סד"א. אי לא כתיב עליה לדרשא תיתי עשה ודחי לא תעשי' שיש בו כרת מכיבוד אב ואם:

כולכם. אתה ואביך ואמך חייבים בכבודי מאני ה' דריש ליה:

שחוט לי. דהוי אב מלאכה שחייבין עליה כרת:

לאו דמחמר. אחר בהמה שהוא בלאו דלא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך (שמות כ) ובהאי לאו ליכא כרת דלא עביד מעשה בגופיה וכמ"ד בפי' מי שהחשיך (שבת דף קנד.) המחמר אחר בהמתו בשבת פטור:

ואפי"ה לא דחי. בתמיה: **ולגמר מהכא.** דלא דחי אפילו לאו גרידא:

וכי תימא שאני לאוי דשבת דחמירי. דקי"ל (עירובין דף סט:) מחלל שבת כעובד עבודת כוכבים ומשום הכי אפי' לאו גרידא לא דחי ומנייהו לא גמרינן:

והא תנא בעלמא קאי ולא פריד. והא אשכחן תנא בעלמא דיליף שאר לאוי כגון לאו דלא יטמא דכחן ולא דלא תוכל להתעלם מלאו דשבת לחומרא ולא פרכינן שאני לאוי דשבת דחמירי:

אמר לו אביו. לכהן: **היטמא.** בבית הקברות להשיב אבידה או שהיתה עומדת בחוץ ואמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל איש אמו ואביו וילפינן לאו דטומאה ולא דהשבת אבדה מלאוי דשבת:

אלא. לעולם דאמר ליה שחוט לי בשל לי ואפי"ה לא איצטריך עליה דאיכא למיפרך מה להנך שחוט לי בשל לי שכן הכשר מצוה בחילול שבת בעקירת לא תעשה הוא מקיים עשה דכיבוד וזהו הכשר קיומו ואי אפשר לקיימו בלא עקירת לאו הלכך אי לא כתב את שבתותי תשמורו ה"א לידחי אבל יבום לא זה בלבד הכשר קיום העשה שהרי יכול לחלוץ ולא יעקור לאו של ערוה ולא איצטריך עליה:

אשכחן ד'אתי עשה ודחי לא תעשה גרידא',
'לא תעשה שיש בו כרת' - היכא אשכחן ודחי? דאיצטריך "עליה" למיסרה?

וכי תימא נילף ממילה - מה למילה שכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות!

מפסח!

מה לפסח, שכן כרת!

מתמיד!

מה לתמיד שכן תדיר,

מחדא לא אתיא,

תיתי מתרת.

מהי תיתי?

ממילה ופסח - שכן כרת!

מפסח ותמיד - שכן צורך גבוה!

ממילה ותמיד - ישנן לפני הדבור!

ואליבא דמאן דאמר: עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הוה. ומכילהו נמי - שכן ישנן לפני הדבור.

אלא, איצטריך.

סלקא דעתך אמינא: תיתי מכבוד אב ואם.

דתניא:

"יבול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת?"

תלמוד לומר: "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו"¹³ (ויקרא יט, ג),

בולכם - חייבין בכבודי".

מאי לאו דאמר ליה: שחוט לי, בשל לי, וטעמא דכתב רחמנא "את שבתתי תשמרו", הא לאו הכי - דחי.

ו,א, לא, אלא דמחמר.

ואפילו הכי לא דחי?!

אלא דקימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה,

ליגמר מהכא דלא לידחי!

וכי תימא: שאני לאוי דשבת דחמירי,

והא תנא בעלמא קאי ולא קפריד!

דתניא:

"יבול אמר לו אביו: היטמא,

או שאמר לו: אל תחזיר,

יכול ישמע לו?

תלמוד לומר: "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו [אני ה' א-להיכם]" (ויקרא יט, ג),

בולכם חייבין בכבודי".

אלא, משום דאיכא למיפרך: מה להנך, שכן הכשר מצוה.

אלא, סלקא דעתך אמינא: תיתי מבנין בית המקדש.

¹³ איש אמו ואביו תיראו ואת-שבתתי תשמרו אני ה' א-להיכם

רש"י

מאי לאו בבונה וסותר.
איצטריך למיסר אף על גב דאב מלאכה הוא ואיכא כרת אי לאו דאשמועינן ה"א אתי עשה דועשו לי מקדש ודחי לאו דשבת:

והא תנא בעלמא גמר. לאוי דטומאה והעלם אבדה מלאוי דשבת ולא פריך:

תיפוק לי מהתם. מאיש אמו ואביו תיראו דהכשר מצוה הוא ולא דחי למה ליה למיהדר למכתב הכא את שבתותי תשמורו אלא לאו דתילף מיניה דאפילו בלא הכשר מצוה אי לא כתיב קרא בהדיא דלא דחי אמרינן דדחי אם כן איצטריך עליה:

נאמר שמירה בשבת ומורא במקדש. והקישן הכתוב בפסוק אחד:

לא משבת אתה מתיירא. דלא כתיב ביה מורא:
פונדתו. ארנקי שאוזר בו מתניו:

קפנדריא. לקצר הילוכו שלא לחקיף ויכנס בפתח זה ויצא בשכנגדו ולא לשם עבודה אלא לעשות צרכיו:

מק"ו. מפרש בברכות בפי' הרואה (דף סב:) מכי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק שאינו מאוס ק"ו לרוק שהוא מאוס לפני הקב"ה:

מה ת"ל. והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה:

ללאו יצאתה. לומר שאין חייבין עליה כרת וסקילה אלא לאו בעלמא:

לחלק. שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות לכך יצתה הבערה מן הכלל לחלק מה הבערה מיוחדת כרת וסקילה בפני עצמה אף כל שהוא אב מלאכה וחייב עליה והוא אב מלאכה כו': ה"ג ואמר רבא כו':

דתניא:

"יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת?"

תלמוד לומר: "את שבתתי תשמורו ומקדשי תיראו [אני ה']" (ויקרא יט, ל), **בולכם חייבין בבבודי".**

מאי לאו בבונה וסותר, וטעמא דכתב רחמנא **"את שבתתי תשמורו"**, הא לאו הכי, דחי!

לא, לאו דמחמר, ואפילו הכי לא דחי.

ואלא דקיימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה, ליגמר מהכא דלא דחי!

וכי תימא: שאני לאוי דשבת דחמירי, והא תנא בעלמא קאי ולא קא פריד!

דתניא:

"יכול אמר לו אביו היטמא, או שאמר לו 'אל תחזיר' - יכול ישמע לו?"

תלמוד לומר: "איש אמו ואביו תיראו [ואת שבתתי תשמורו אני ה']" (ויקרא יט, ג), **בולכם חייבים בבבודי".**

אלא, משום דאיכא למיפרך: מה להנך שכן הכשר מצוה!

הכשר מצוה תיפוק לי מהתם!

אין הכי נמי.

"ואת שבתתי תשמורו ומקדשי תיראו" (ויקרא יט, ל) למה לי?

מיבעי ליה,

לכדתניא:

"יכול יתיירא אדם ממקדש?"

תלמוד לומר: "את שבתתי תשמורו ואת מקדשי תיראו",

נאמרה 'שמירה' בשבת ונאמרה 'מורא' במקדש,

מה שמירה האמורה בשבת - לא משבת אתה מתיירא, אלא ממי שהזהיר על השבת,

אף מורא האמורה במקדש, לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש.

ואי זו היא מורא מקדש?

לא יבנס אדם בהר הבית במקלו, במנעלו, בפונדתו, ובאבק שעל גבי רגליו,

ולא יעשנו קפנדריא.

ורקיקה מקל וחומר.

ואין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים,

בזמן שאין בית המקדש קיים מניין?

תלמוד לומר: "את שבתתי תשמורו ומקדשי תיראו" (ויקרא יט, ל),

מה שמירה האמורה בשבת לעולם,

אף מורא האמורה במקדש לעולם".

אלא, סלקא דעתך אמינא: תיתי מהבערה,

דתנא רבי רבי ישמעאל:

"לא תבערו אש בכל משבתיכם" (שמות לה, ג) - **מה תלמוד לומר?**

מה תלמוד לומר?!

אי לרבי יוסי - ללאו.

אי לרבי נתן - לחלק.

דתניא:

"הבערה ללאו יצתה,

דברי רבי יוסי.

רבי נתן אומר: לחלק".

ואמר רבא:

תנא **"מושבות"** קא קשיא ליה.

"מושבות" - **מה תלמוד לומר?"**

וב,

רס"י

מושבותיכם: בכל מקום שאתם יושבים אפילו בחוצה לארץ: **חובת הגוף היא.** ואינה תלויה בקרקע ככלאים וערלה ותרומות ומעשרות:

או אינו כו'. לקמן מפרש:

והיו אלה לכם. גבי מיתת ב"ד כתיב בפרשת רוצחים: ה"ג מה מושבות האמורים להלן במיתת ב"ד הכתוב מדבר אף כאן כו':

מאי לאו ר' נתן היא. דאמר הבערה אב מלאכה היא ובכרת ואפי"ה אי לאו דאשמועינן ה"א אתי עשה דהומוט ודחי ליה:

פתילה. של אבר מתיך וזורקה לתוך פיו ויורדת לתוך מעיו והאי בישול גמור הוא ואב מלאכה הוא דממשכן ילפינן ובישול סמנין היה במלאכת המשכן לצבע תכלת ותולעת שני:

אמר רב שימי האי תנא. דאיצטריך דנסיב לה קרא למיסר מיתת בית דין בשבת לאו משום דאי לא דאשמועינן ה"א דחיא משום טעמא דעשה דחי אלא משום דהוה מיייתי ליה בקל וחומר דדחי שבת: ארנקי שאוזר בו מתניו:

קפנדריא. לקצר הילוכו שלא להקיף ויכנס בפתח זה ויצא בשכנגדו ולא לשם עבודה אלא לעשות צרכיו:

מק"ו. מפרש בברכות בפי' הרואה (דף סב:) מכי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק שאינו מאוס ק"ו לרוק שהוא מאוס לפני הקב"ה:

מה ת"ל. והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה:

ללאו יצאתה. לומר שאין חייבין עליה כרת וסקילה אלא לאו בעלמא: **לחלק.** שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות לכך יצתה הבערה מן הכלל לחלק מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב עליה כרת וסקילה בפני עצמה אף כל שהוא אב מלאכה כו': ה"ג ואמר רבא כו':

מושבותיכם: בכל מקום שאתם יושבים אפילו בחוצה לארץ:

חובת הגוף היא. ואינה תלויה בקרקע ככלאים וערלה ותרומות ומעשרות:

או אינו כו'. לקמן מפרש:

והיו אלה לכם. גבי מיתת ב"ד כתיב בפרשת רוצחים: ה"ג מה מושבות האמורים להלן במיתת ב"ד הכתוב מדבר אף כאן כו':

מאי לאו ר' נתן היא. דאמר הבערה אב מלאכה היא ובכרת ואפי"ה אי לאו דאשמועינן ה"א אתי עשה דהומוט ודחי ליה:

פתילה. של אבר מתיך וזורקה לתוך פיו ויורדת לתוך מעיו והאי בישול גמור הוא ואב מלאכה הוא דממשכן ילפינן ובישול סמנין היה במלאכת המשכן לצבע תכלת ותולעת שני:

אמר רב שימי האי תנא. דאיצטריך דנסיב לה קרא למיסר מיתת בית דין בשבת לאו משום דאי לא דאשמועינן ה"א דחיא משום טעמא דעשה דחי אלא משום דהוה מיייתי ליה בקל וחומר דדחי שבת: כתיב ביה מורא:

פונדטו. ארנקי שאוזר בו מתניו:

קפנדריא. לקצר הילוכו שלא להקיף ויכנס בפתח זה ויצא בשכנגדו ולא לשם עבודה אלא לעשות צרכיו:

מק"ו. מפרש בברכות בפי' הרואה (דף סב:) מכי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק שאינו מאוס ק"ו לרוק שהוא מאוס לפני הקב"ה:

מה ת"ל. והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה:

ללאו יצאתה. לומר שאין חייבין עליה כרת וסקילה אלא לאו בעלמא: **לחלק.** שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות לכך יצתה הבערה מן הכלל לחלק מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב עליה כרת וסקילה בפני עצמה אף כל שהוא אב מלאכה כו': ה"ג ואמר רבא כו':

מושבותיכם: בכל מקום שאתם יושבים אפילו בחוצה לארץ:

חובת הגוף היא. ואינה תלויה בקרקע ככלאים וערלה ותרומות ומעשרות:

או אינו כו'. לקמן מפרש:

והיו אלה לכם. גבי מיתת ב"ד כתיב בפרשת רוצחים: ה"ג מה מושבות האמורים להלן במיתת ב"ד הכתוב מדבר אף כאן כו':

מאי לאו ר' נתן היא. דאמר הבערה אב מלאכה היא ובכרת ואפי"ה אי לאו דאשמועינן ה"א אתי עשה דהומוט ודחי ליה:

פתילה. של אבר מתיך וזורקה לתוך פיו ויורדת לתוך מעיו והאי בישול גמור הוא ואב מלאכה הוא דממשכן ילפינן ובישול סמנין היה במלאכת המשכן לצבע תכלת ותולעת שני:

אמר רב שימי האי תנא. דאיצטריך דנסיב לה קרא למיסר מיתת בית דין בשבת לאו משום דאי לא דאשמועינן ה"א דחיא משום טעמא דעשה דחי אלא משום דהוה מיייתי ליה בקל וחומר דדחי שבת:

רציחה דוחה אותה. שאם היה רוצח כהן ורוצה לעבוד עבודה ב"ד שולחים ומביאין אותו למות אלא אי"כ היה על גגו של מזבח ועבודה בידו:

שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות. ולא מעל מזבחי:

ומאי או אינו דקאמר. הואיל ומקל וחומר אתיא דדחיא היכי מצינו למימר או אינו אלא אפי' מיתת ב"ד לא דחיא:

קבורת מת מצוה עבודה. מולאחותיו בפ"ק דמגילה (דף ג:) ואינו דוחה את השבת אף אני אביא רציחה דאף על פי שדוחה עבודה לא תדחה שבת והאי דהדר אמר או אינו אלא אפילו בשבת הכי הדר ואמר קבורת מת מצוה גופה תדחה שבת כו':

מכדי שבת חובת הגוף היא,

וחובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוץ לארץ,

"מושבותי" דכתב רחמנא בשבת למה לי?

משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד:

לפי שנאמר:

"וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת" (דברים כא, כב),

שומע אני בין בחול בין בשבת.

ומה אני מקיים "מחלליה מות יומת" (שמות לא, יד)?

בשאר מלאכות, חוץ ממיתת בית דין.

או אינו אלא אפילו מיתת בית דין?

ומה אני מקיים "והומת"?

בחול ולא בשבת.

או אינו אלא אפילו בשבת?

תלמוד לומר: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" (שמות לה, ג),

ולהלן הוא אומר: "והיו אלה לכם לחקת משפט לדדתיכם,

בכל מושבותיכם" (במדבר לה, כט),

מה "מושבותי" האמורים להלן - בבית דין,

אף "מושבותי" האמורים כאן - בבית דין,

ואמר רחמנא: "לא תבערו"?

מאי לאו רבי נתן, דאמר לחלק יצתה,

וטעמא דכתב רחמנא "לא תבערו", הא לאו הכי, דחי.

לא, רבי יוסי.

ותיהוי נמי רבי יוסי!

אימר דאמר רבי יוסי הבערה ללאו יצתה - הבערה גרידתא,

הבערה דבית דין בישול פתילה הוא,

ואמר רב ששת:

מה לי בישול פתילה, ומה לי בישול סמנין.

אמר רב שימי בר אשי:

האי תנא לא משום דאתי עשה ודחי לא תעשה,

אלא משום דמיייתי מקל וחומר.

והכי קאמר:

מה אני מקיים: **"מחלליה מות יומת"?**

בשאר מלאכות, חוץ ממיתת בית דין.

אבל מיתת בית דין - דחיא שבת מקל וחומר:

ומה עבודה, שהיא חמורה ודוחה שבת, רציחה דוחה אותה,

שנאמר: "מעם מזבחי תקחנו למות" (שמות כא, יד),

שבת שנדחת מפני עבודה, אינו דין שתהא רציחה דוחה אותה?

ומאי "או אינו" דקאמר?

הכי קאמר: קבורת מת מצוה, תוכיח,

שדוחה את העבודה, ואין דוחה את השבת.

הדר אמר קבורת מת מצוה תדחה שבת מקל וחומר:

ומה עבודה שהיא דוחה שבת,

קבורת מת מצוה דוחה אותה, מ'**"ולאחותו"**¹⁴ (במדבר ו, ז)

שבת שנדחה מפני עבודה,

אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה?

תלמוד לומר: **"לא תבערו"** (שמות לה, ג).

¹⁴ לאביו ולאמו ולאחיו ולאחותו לא יטמא להם במותם

רפ"י

ולמאי דסליק אדעתיה למימר
 מעיקרא. דהאי דאיצטריך ליה
 קרא משום דאי לא כתביה ה"א
 אתי עשה ודחי לא תעשה:
מאי או אינו. היכי מצוי למימר
 או אינו דלא דחי במאי תיתי לן
 דלא תדחה:
אימור דאמרינן כו'. היינו דהדר
 ואמר או אינו אלא אפי' במיתת
 ב"ד לא תדחי לאו דשבת שהרי
 יש בו כרת:
הדר אמר אטו עשה דדחי וכו'.
 היינו דהדר ואמר או אינו אלא
 אפילו בשבת:
לאו לא תעשה חמור מיניה.
 שהרי לוקין עליו:

ולמאי דסליק אדעתיה מעיקרא דאתי עשה ודחי לא תעשה, מאי "או אינו" דקאמר?

הכי קאמר: מה אני מקיים "מחלליה מות יומת" (שמות לא, יד)?
 בשאר מלאכות, חוץ ממיתת בית דין.

אבל מיתת בית דין דחי שבת, דאתי עשה ודחי לא תעשה.

הדר אומר: אימר דאמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה, לא תעשה גרידא,
 לא תעשה שיש בו כרת - מי שמעת ליה דדחי?

הדר אומר: אטו "עשה דוחה את לא תעשה", לאו לא תעשה חמור מיניה?
 קאתי עשה ודחי ליה,

מה לי חומרא זוטא, ומה לי חומרא רבה!

תלמוד לומר: "לא תבערו".

7. ז, א - ח, א

15] "אִשָּׁה אֶל אַחוּתָהּ לֹא תִקַּח לְצֶדֶד לְגִלּוֹת עֲרוּתָהּ עֲלֶיהָ בְּחִיָּה" (ויקרא יח, יח),
 "עֲלֶיהָ" - מַה תִּלְמֹד לִזְמַר?

לְפִי שְׁנָאמֵר: "יִבְמָה יִבֵּא עֲלֶיהָ" (דברים כה, ה) -

שׁוֹמֵעַ אֲנִי, אֲפִילוֹ בְּאַחַת מִכָּל עֲרִיּוֹת הָאֲמֻרוֹת בַּתּוֹרָה הַפְּתוּב מִדְּבַר,

נֶאמַר בָּאֵן: "עֲלֶיהָ" וְנֶאמַר לְהֵלֹ: "עֲלֶיהָ" - מַה לְהֵלֹ בְּמִקּוֹם מִצְוָה, אִם בָּאֵן בְּמִקּוֹם מִצְוָה, וְאֵמַר רַחֲמָנָא: "לֹא תִקַּח".

טַעֲמָא - דְּכִתְבִּי רַחֲמָנָא "עֲלֶיהָ",

הָא לֹא הָכִי,

הָוָה אֲמִינָא: אַחוּת אִשָּׁה מִיִּבְמָת,

מֵאִי טַעֲמָא?

דְּאֲמַרְיִנּוּ: "אֲתִי עֵשָׂה וְדַחֵי לֹא תַעֲשֶׂה".

אִימַר דְּאֲמַרְיִנּוּ: "אֲתִי עֵשָׂה וְדַחֵי לֹא תַעֲשֶׂה" - לֹא תַעֲשֶׂה גְרִידָא.

לֹא תַעֲשֶׂה שְׂיִישׁ בּוֹ כֶּרֶת - מִי דַחֵי?!

אֵלָא אֲצִטְרִיךְ,

סִלְקָא דְעֵתָהּ אֲמִינָא: תִּיהוּ הָאִי אִשְׁתְּ אָח, דְּבַר שְׁהִיָּה בְּכֻלָּא וְיִצְא מִן הַכֶּלֶל לְלַמֵּד,

לֹא לְלַמֵּד עַל עֲצָמוֹ יִצְא, אֵלָא לְלַמֵּד עַל הַכֶּלֶל כּוּלּוֹ יִצְא.

דְּתַנִּינָא:

"דְּבַר שְׁהִיָּה בְּכֻלָּא וְיִצְא מִן הַכֶּלֶל וְכוּ'.

בִּיצַד?

16] "וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בְּשׂוֹר מִזִּבְחַת הַשְּׁלָמִים ... וְטִמְאַתּוֹ עֲלָיו" (ויקרא ז, כ).

וְהִלָּא שְׁלָמִים בְּכֻלָּא כֹּל הַקֹּדְשִׁים הֵינּוּ, וְלִמָּה יִצְאוּ?

לְהַקִּישׁ אֵלֵיהֶן, וְלִזְמַר לָהּ: מַה שְׁלָמִים מִיּוֹחֲדִים קֹדְשִׁים מִזִּבְחָא אִם כֹּל קֹדְשִׁי מִזִּבְחָא.

יִצְאוּ קֹדְשִׁי בְּדִקַּת הַבַּיִת.

הֲכֵא נָמִי: הָא אִשְׁתְּ אָח בְּכֻלָּא כֹּל הָעֲרִיּוֹת הֵינּוּ, וְלִמָּה יִצְתָּה?

לְהַקִּישׁ אֵלֵיהֶן, וְלִזְמַר לָהּ: מַה אִשְׁתְּ אָח שְׂרִיָּא, אִם כֹּל עֲרִיּוֹת נָמִי שְׂרִיָּין.

מִי דְמִי?!

הֵתָם כֻּלָּל בְּאִיסוּר, וּפְרִט בְּאִיסוּר,

הֲכֵא כֻלָּל בְּאִיסוּר, וּפְרִט בְּהִיתָר.

הָא לֹא דְמִי!

אֵלָא: לְדַבֵּר שְׁהִיָּה בְּכֻלָּא וְיִצְא לִידוֹן בְּדַבְרֵי הַחֲדָשׁ,

שְׂאִי אֶתָּה יְכוּל לְהַחֲזִירוֹ לְכֻלָּלוֹ, עַד שְׂיַחֲזִירוּנוּ לָהּ הַפְּתוּב בְּפִירוּשׁ!

דְּתַנִּינָא:

"דְּבַר שְׁהִיָּה בְּכֻלָּא וְיִצְא לִידוֹן בְּדַבְרֵי הַחֲדָשׁ אִי אֶתָּה רִשְׁאֵי לְהַחֲזִירוֹ לְכֻלָּלוֹ,

עַד שְׂיַחֲזִירוּנוּ לָהּ הַפְּתוּב בְּפִירוּשׁ.

בִּיצַד?

"וְשַׁחֲט אֶת הַכֶּבֶשׂ בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחֲטָאת וְאֶת הַעֵלָה בְּמִקּוֹם הַקֹּדֶשׁ,

מִי כַחֲטָאת הָאֵשֶׁם הוּא לִפְנֵי" (ויקרא יד, ג).

שְׂאִין תִּלְמֹד לִזְמַר: "כַּחֲטָאת הָאֵשֶׁם",

וְמַה תִּלְמֹד לִזְמַר: "כַּחֲטָאת הָאֵשֶׁם"?

לְפִי שְׂיַצְא אֵשֶׁם מִצְוֶרַע לִידוֹן בְּדַבְרֵי הַחֲדָשׁ, בְּבִהוֹן יָד וּבִהוֹן רֶגֶל הַיְמִנִית.

יְכוּל לֹא יֵהָא טַעוֹן מִתֵּן דְּמִים וְאִימּוּרִים לְגַבֵּי מִזְבְּחָא?

תִּלְמֹד לִזְמַר: "מִי כַחֲטָאת הָאֵשֶׁם הוּא" (ויקרא יד, ג).

מַה חֲטָאת טַעוֹנָה מִתֵּן דְּמִים וְאִימּוּרִים לְגַבֵּי מִזְבְּחָא,

אִם אֵשֶׁם - טַעוֹן מִתֵּן דְּמִים וְאִימּוּרִים לְגַבֵּי מִזְבְּחָא.

וְאִי לֹא אֶהְדְרִיָּה קִרְא הָוָה אֲמִינָא: לְמֵאִי דְנִפְקַן נִפְקַן,

וְלְמֵאִי דְלֹא נִפְקַן - לֹא נִפְקַן.

הֲכֵא נָמִי, הָוָה אֲמִינָא: אִשְׁתְּ אָח דְּאִישְׁתָּרָא אִישְׁתָּרָא,

רָשׁ"י

אֵלָא סִלְקָא דְעֵתָהּ. לְעִיל קָאִי דְאִוּקִימָנָא דְהָא דְאִצְטְרִיךְ לֹא תִבְעֵרוּ מִשׁוּם דָּאִי לֹא כֹתֵב רַחֲמָנָא הוּא מִיִּיתֵינּוּ בְקִיּוֹ וְלֹא מִשׁוּם דָּאִתִּי עֵשָׂה וְדַחֵי לִיִּית דְּכִרַת וְעִלְיָה לְמָה לִי אֵלָא סְד"א כו':

שְׁהִיָּה בְּכֻלָּא. כִּי כֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרַתוּ כֻלָּל בְּכָל הָעֲרִיּוֹת כִּרְת:

וְיִצְא מִן הַכֶּלֶל לְלַמֵּד. שְׂאֵם אִין לֵה בְנִים תִּתִּיבִים:

בְּכֻלָּא כֹּל הַקֹּדְשִׁים הֵינּוּ. שְׂכַבֵּר כֻלָּל כִּרְת בְּכּוּלָּן כֹּל אִישׁ אֲשֶׁר יִקְרַב מִכָּל זֶרְעֵכֶם אֶל הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ וְגו':

וְלִמָּה יִצְאוּ. בְּפִסּוּק זֶה שְׁנִי:

יִצְאוּ קֹדְשִׁי בְּדִקַּת הַבַּיִת. שְׂאֵם אַכְלָן בְּטוֹמֵאת הַגּוֹף פְּטוּר:

לְמָה יִצְתָּה. יִבְמָה יִבֵּא עֲלֶיהָ:

מִי דְמִי הֵתָם כֻּלָּל בְּאִיסוּר וְכוּ'. אִיכָא לְמִיתְנִי לְמָה יִצְתָּה:

הֲכֵא פְרִט בְּהִיתָר וְכֻלָּל בְּאִיסוּר. וְלֹא לְהֵךְ דְרִשָּׂא דְמִי דְהָא דְבַדְר הַחֲדָשׁ יִצְא לִידוֹן:

אֵלָא. לְהֵךְ דְרִשָּׂא דְבַר שְׁהִיָּה בְּכֻלָּא וְיִצְא לִידוֹן בְּדַבְרֵי הַחֲדָשׁ:

אִי אֶתָּה יְכוּל לְהַחֲזִירוֹ. וְלִהְשׁוּתוֹ לְכֻלָּלוֹ וְלֹא לְהִשׁוּתוֹ כֻלָּלוֹ לֹ:

עַד שְׂיַחֲזִירוּנוּ לָהּ הַכְּתוּב. הִילַכְךְ בְּלֹא עֲלִיָּה נָמִי לֹא אֲתִי לָן שְׂאֵר עֲרִיּוֹת לִיִּבּוּם:

וְשַׁחֲט אֶת הַכֶּבֶשׂ. בְּאֵשֶׁם מִצְוֶרַע כֹּתִי:

כִּי כַחֲטָאת הָאֵשֶׁם הוּא. כְּדִין הַחֲטָאת כְּךָ דִין אֵשֶׁם זֶה:

שְׂאִין תִּלְ כַּחֲטָאת. דְהָא אֵשֶׁם זֶה אִם לְשַׁחֲטָה בְצַפּוֹן הֵלֵא כֹבֵר נֶאמַר בּוֹ וְשַׁחֲט אֶת הַכֶּבֶשׂ בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחֲטָאת וְאִם לְמִתֵּן דְּמִים וְאִכִּילְתוּ הָרִי הוּא כֻלָּל אֲשֵׁמוֹת בְּכֻלָּל זֹאת תּוֹרַת הָאֵשֶׁם בְּצוֹ אֶת אֶהְרֵן:

לְפִי שְׂיַצְא אֵשֶׁם מִצְוֶרַע. מִכָּל שְׂאֵר אֲשֵׁמוֹת:

לִידוֹן בְּדַבְרֵי הַחֲדָשׁ. שְׂאִינוּ בְשַׂאֲרֵי אֲשֵׁמוֹת בְּבִהוֹן יָד וּבְבִהוֹן רֶגֶל וְהוֹאִיל וְיִצְא מִכָּלָּלוֹ יְכוּל לֹא יֵהָא טַעוֹן מִתֵּן דְּמִים וְאִימּוּרִים לְגַבֵּי מִזְבְּחָא כֹּי:

ז, ב

15 צִיטוֹט מְסוּגָה 4, סוּגִיָּה אֵרִיכְתָא.

16 וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר-תֹּאכַל בְּשׂוֹר מִזִּבְחַת הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לֵה' וְטִמְאַתּוֹ עֲלָיו וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִעַמִּיָּה

שָׂרָה עָרִיּוֹת לֹא.

אָלָא, סֵלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא: תִּיתִי בְּמָה מְצִינּוּ מֵאִשְׁתְּ אַח.
מָה אִשְׁתְּ אַח מִיִּבְמָה,
אַף אַחוֹת אִשָּׁה תִּתְיִיבָם.

מִי דְמִי?!

הַתָּם - חֵד אִיסוּרָא,

הַכָּא - תְּרִי אִיסוּרִי.

מָהוּ דְתִימָא: הוּאִיל וְאִישְׁתְּרִי אִישְׁתְּרִי.

וּמָנָא תִימָרָא דְאֲמֵרִינּוּ: "הוּאִיל וְאִישְׁתְּרִי אִישְׁתְּרִי?"

דְתִנְיָא:

"מִצְוֵה שְׁחַל שְׁמִינִי שְׁלוֹ, בְּעָרְב פֶּסַח, וְרָאָה קָרִי בּוֹ בְיוֹם, וְטָבַל,
אָמְרוּ חֲכָמִים:

אִף עַל פִּי שְׁאִין טָבוֹל יוֹם אַחַר נִכְנָס זֶה נִכְנָס.

מוֹטָב שְׂיָבֵא עֲשֵׂה שֵׁשׁ בּוֹ כֶּרֶת, וְיִדְחָה עֲשֵׂה שְׁאִין בּוֹ כֶּרֶת."

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

דְּבַר תּוֹרָה אֲפִילוּ עֲשֵׂה לִית בֵּיה,

שְׁנֵאמַר: "וְעִמּוֹד יְהוֹשִׁעַט בָּקָה! יְהוּדָה ... לִפְנֵי הַחֲצֵר הַחֲדָשָׁה" (דב"י ב' כ, ב).
מָאִי "חֲצֵר הַחֲדָשָׁה"?

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

שְׁחַדְשׁוּ בַּהּ דְּבָרִים, וְאָמְרוּ: טָבוֹל יוֹם לֹא יִכְנָס לְמַחְנֵה לְוִיָּה.

וְאָמַר עוּלָא:

מָה טַעַם?

הוּאִיל וְהוֹתֵר לְצָרְעָתוֹ - הוֹתֵר לְקָרוּיוֹ.

מִי דְמִי לְדְעוּלָא?!

ח,א

תִּינַח הֵיכָא דְנִשְׂא מֵת וְאַחַר כֶּךָ נִשְׂא חֵי,

דְּמָגוּ דְאִישְׁתְּרִי אִיסוּר אִשְׁתְּ אַח, אִישְׁתְּרִי נְמִי אִיסוּר אַחוֹת אִשָּׁה.

אָלָא, נִשְׂא חֵי, וְאַחַר כֶּךָ נִשְׂא מֵת אִיסוּר אַחוֹת אִשָּׁה קָדִים!

וְאֲפִילוּ נִשְׂא מֵת נְמִי,

תִּינַח הֵיכָא דְנִשְׂא מֵת וּמֵת, וְאַחַר כֶּךָ נִשְׂא חֵי חֲזָיָא לִיה דְּבִינִי בִינִי.

אָלָא נִשְׂא מֵת, וְלֹא מֵת, וְאַחַר כֶּךָ נִשְׂא חֵי לֹא אִיחֻזָּא לִיה כָּלְל!

מִי לֹא מוֹדִי עוּלָא שְׂאֵם רָאָה קָרִי בְלִיל שְׁמִינִי, שְׁאִין מְכַנִּים יָדָיו לְבַהוֹנוֹת,
שְׂלֵא יֵצֵא בְשֻׁעָה שְׂהִיא רְאוּיָה לְהִבְיָא בַּהּ קָרְבָּן.

אָלָא,

כִּי אִיצְטְרִיךְ "עֲלִיָּה" - הֵיכָא דְנִשְׂא מֵת, וּמֵת,

וְאַחַר כֶּךָ נִשְׂא חֵי.

וְאִי בְעִית אִימָא:

אֲתִיָּא בְהִיקִישְׂא מְדַרְבֵּי יוֹנָה.

דְּאָמַר רַבִּי יוֹנָה וְאִיתִימָא רַב הוּנָא בְרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ:

אָמַר קָרָא: "כִּי כָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ" (ויקרא יח, כט),

הוֹקְשׁוּ כָּל הָעָרִיּוֹת כּוֹלֵן לְאִשְׁתְּ אַח,

מָה אִשְׁתְּ אַח שְׂרִיָּא,

אַף כָּל עָרִיּוֹת נְמִי שְׂרִיָּין,

כְּתַב רַחֲמָנָא: "עֲלִיָּה".

אָמַר לִיה רַב אַחָא מְדַפְתִּי לְרַבִּינָא:

רַש"י

תְּרִי אִיסוּרִי. אִשְׁתְּ אַח וְאחוֹת אִשָּׁה:

הוּאִיל וְאִישְׁתְּרִי. אִיסוּר אִשְׁתְּ אַח שְׂהִיה עֲלֵיה
כְּשֵׁמֵת אַחֵיו בְּלֹא בְנִים אִישְׁתְּרִי נְמִי אִיסוּר אַחוֹת
אִשָּׁה:

שְׁמִינִי שְׁלוֹ. שְׂהוּא יוֹם הַבָּאָת קָרְבוֹנוֹתָיו וְצָרִיךְ לְבֹא
בְהַר הַבֵּית וּלְעַמּוֹד בְּשַׁעַר נִקְנוֹר וּלְהַכְנִיס יָדָיו לְעוֹרָה
לִיתֵן מִן הַדָּם לְבַהוֹנוֹת:

וְרָאָה קָרִי. לְהַכִּי נִקֵּט קָרִי וְלֹא טוֹמֵאת שְׂרָץ וְנִבְלָה
דְּטֵמָא שְׂרָץ וְאֲפִי טֵמָא מֵת נִכְנָסִין לְהַר הַבֵּית
כְּדִמְפָרֵשׁ בְּאֵלוֹ דְּבָרִים (פְּסַחִים דָּף סז). שְׁנֵאמַר
וְיִקַּח מִשֶּׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ וְשַׁעֲרֵי נִקְנוֹר לֹא
נִתְקַדְשׁוּ בְקִדּוּשׁ עוֹרָה כְּדִאֲמַרִּינָן בְּכִיצַד צוּלִין (שֵׁם
דָּף פה): וְהָרִי הֵן כְּהַר הַבֵּית וְיִכּוֹל טֵמָא מֵת לִיכְנֹס
לְשֵׁם אֲבֵל בַּעַל קָרִי מִשְׁתַּלַּח חוּץ לְשֵׁנֵי מַחְנוֹת כּוֹז
כְּדִמְפָרֵשׁ בְּאֵלוֹ דְּבָרִים זָב וְכָל זָב לְרַבּוֹת בַּעַל קָרִי:

וְטָבַל. לְקָרוּיוֹ:

אֲע"פ. דְּטָבוֹל יוֹם אַחַר דְּקָרִי אִינוּ נִכְנָס לְהַר הַבֵּית
דְּכָל טָבוֹל יוֹם הָרִי הוּא בְּטוֹמָא עֵדִין לְתַרוּמָה
וּלְקִדְשִׁים וּלְמִקְדָּשׁ:

זֶה. יָבֵא לְהַר הַבֵּית וְיִכְנִיס יָדָיו לְבַהוֹנוֹת וְיִטְהַר
לְאִכּוֹל פֶּסַחוֹ לְעָרְב:

שִׂבָּא עֲשֵׂה דְפִסַּח שֵׁשׁ בּוֹ כֶּרֶת. דָּאֵם לֹא יִכְנִיס

יָדָיו לְבַהוֹנוֹת לֹא יִטְהַר לְאִכּוֹל פֶּסַחוֹ לְעָרְב:

וְיִדְחָה עֲשֵׂה. דּוּוִשְׁלַחוּ מִן הַמַּחְנֵה שְׁאִין בּוֹ כֶּרֶת
שְׁאִין עֲנוּשׁ כֶּרֶת אֲלֵא עַל בִּיאַת עוֹרָה וְזֶה לֹא יִכְנֹס
לְעוֹרָה אֲלֵא לְשַׁעֲרֵי נִקְנוֹר שְׂלֵא נִתְקַדְשׁוּ וְיִכְנִיס יָדָיו
לְבַהוֹנוֹת וְיִטְהַר מִצַּרְעָתוֹ וְיִשְׁלַח פֶּסַחוֹ לְעוֹרָה

לְשַׁחוֹט וּלְעָרְב יַעֲרַב שְׁמִשּׁוֹ וְיִטְהַר מִקָּרוּיוֹ:

וְיַעֲמוֹד יְהוֹשִׁעַט. אוֹתוֹ הַיּוֹם נִטְהַרוּ יִשְׂרָאֵל

מִטּוֹמָא שְׂבִידֵיהֶם בְּדַרְבֵּי הַיָּמִים:

לְמַחְנֵה לְוִיָּה. לְהַר הַבֵּית:

וְאָמַר עוּלָא. בְּמַסְכַּת זְבַחִים (דָּף לב): דָּאֲמַר עוּלָא
בִּיאַה בְּמִקְצַת שְׂמָה בִּיאַה וְאוֹתִיבְנִיָּה מֵהָא דְקִתְנִי
זֶה נִכְנָס וּמְכַנִּיס יָדוֹ לְבַהוֹנוֹת וְאִי אֲמַרְתָּ בִּיאַה
בְּמִקְצַת שְׂמָה בִּיאַה נְהִי נְמִי דְנִכְנָס לְהַר הַבֵּית מִשּׁוּם
דְּעֲשֵׂה שְׁאִין בּוֹ כֶּרֶת הוּא לְבַהוֹנוֹת הֵיכָא מְצִי מְעִיל
יָדָיו אִידֵי וְאִידֵי עֲשֵׂה שֵׁשׁ בּוֹ כֶּרֶת הוּא דְקִימָא לָן
בְּמַנְחוֹת בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (דָּף כז): מַחוּסַר כְּפוּרִים
שְׁנִכְנָס לְמִקְדָּשׁ עֲנוּשׁ כֶּרֶת וְאִין צָרִיךְ לוֹמַר טָבוֹל יוֹם
וְשֹׂאֵר כָּל הַטְּמָאִים וְשֵׁנֵי עוּלָא שְׂאִנִּי מִצְוֹרַע הוּאִיל
וְהוֹתֵרָה לוֹ בִּיאַה בְּמִקְצַת לְצַרְעָתוֹ שְׂהִרִי עֵדִין
מַחוּסַר כְּפוּרִים הוּא וּבְכִרַת וְהוֹתֵרָה לוֹ מִן הַתּוֹרָה
בִּיאַה זֶו בְּמִקְצַת הוֹתֵר נְמִי לְקָרוּיוֹ אֲלֵמָא הוּאִיל
וְאִישְׁתְּרָאִי חֵד אִיסוּרָא אִישְׁתְּרָאִי נְמִי אִידֵךְ דְּהוּהוּ
גְבִיָּה:

תִּינַח הֵיכָא דְנִשְׂא מֵת. אֵת אִשָּׁה זֶו תַּחֲלִילָה וְנַעֲשִׂית
אִשְׁתְּ הָאֵחַ עַל זֶה:

וְאֲח"כ נִשְׂא חֵי. אֵת אַחוֹתָה וְנִיתוּסַפַּת אִיסוּר אַחוֹת
אִשָּׁה עַל יְבִמְתוֹ וְכִשְׁמַת אַחֵיו בְּלֹא בְנִים וְאִישְׁתְּרָאִי
אִיסוּר אִשְׁתְּ אַח הַמוֹקֵדִם אִישְׁתְּרָאִי נְמִי אַחוֹת
אִשָּׁה הַמְּאוּחָר כְּדַעוּלָא דָּאֲמַר הוּאִיל וְהוֹתֵר לְצַרְעָתוֹ
שְׂהִיא רֵאשׁוֹנָה הוֹתֵר לְקָרוּיוֹ שְׂהִיא אַחֲרוֹנָה:

אֲלֵא נִשְׂא חֵי. אִשְׁתוֹ תַּחֲלִילָה וְעַמְדָה עֲלִיו בְּאִיסוּר
אַחוֹת אִשָּׁה וְאֲח"כ נִשְׂאָה אַחֵיו הַמֵּת וְנִיתוּסַפַּת
אִיסוּר אִשְׁתְּ אַח אִיסוּר אַחוֹת אִשָּׁה קָדִים וְאִף עַל
גַּב דְּהוֹתֵר אִיסוּר אַחֲרוֹן עוֹמֵד רֵאשׁוֹן בְּמִקְוָמוֹ:

וְאֲפִי נִשְׂא מֵת נְמִי. בְּרִישָׁא דְקָדִים לִיה אִיסוּר
אִשְׁתְּ אַח לֹא דְמִיָּא לְדַעוּלָא דְהַתָּם הַרּוּאָה קָרִי
בְּשְׁמִינִי שְׁלוֹ כְּכֹר הִיָּה מוֹתֵר מֵאִיסוּר הַרּוּאָשׁוֹן קוֹדֵם
רֵאִיִּית הַקָּרִי מִשְׂהֵאִיר הַמְזוּרַח וְהַכָּא נְמִי תִינַח הֵיכָא
דְּנִשְׂא מֵת וּמֵת תַּחֲלִילָה וְהוֹתֵר אִיסוּר אִשְׁתְּ אַח
וְאֲח"כ נִשְׂא חֵי אֵת אַחוֹתָה:

אֲלֵא נִשְׂא מֵת וְלֹא מֵת. עַד שְׁנִשְׂא חֵי אֵת אַחוֹתָה הָא
לֹא אִיתְחַזְאִי כָּלֵל וּמִי לֹא מוֹדָה עוּלָא בְּכַהֲאִי גּוֹוִנָא
שְׂאֵם רָאָה קָרִי בְלִיל יוֹם שְׁמִינִי שְׁאִין מְכַנִּיס יָדָיו
מִחַר לְבַהוֹנוֹת מִשּׁוּם קָרִי דְמַעַכְב עֲלֵיה הוּאִיל וְלֹא
יֵצֵא מִצַּרְעָתוֹ לְשַׁעָה הַרּוּאָה לְהַבָּאָת קָרְבוֹנוֹתָיו
דְּקוֹדֵם שְׂהוֹתֵר מִצַּרְעָתוֹ בָּא עֲלִיו קָרִי: הַכִּי גִרְסִין
כִּי אִיצְטְרִיךְ עֲלֵיה לְנִשְׂא מֵת וּמֵת וְאֲח"כ נִשְׂא חֵי:

וְאִיבְעִית אִימָא. אִיצְטְרִיךְ עֲלֵיה דָּאִי לֹא כְּתַבִּיה הוּהוּ
אֲמִינָא תִיתִי יִבּוּס אַחוֹת אִשָּׁה לְהַתִּיר בְּהִיקִישְׂא
דְּר' יוֹנָה דָּאֲמַר רַבִּי יוֹנָה כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל
הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה הוֹקְשׁוּ כָּל הָעָרִיּוֹת זֶו לְזוֹ וְלַעֲנִין
הַעֲרָאָה קְנִסִיב לִיה ר' יוֹנָה בְּהַבָּא עַל יְבִמְתוֹ הַכִּי נְמִי
הִיָּא הוֹקְשׁוּ כּוֹלֵן לְאִשְׁתְּ אַח וְאֲעִיג דְּהַכָּא חֵד
אִיסוּרָא וְהַכָּא תְּרִי אִיסוּרִי אִין מְשִׁיבִין עַל הַהִיקֵשׁ
לְהַכִּי אִיצְטְרִיךְ עֲלֵיה:

רס"י

מכדי כל העריות. דמתני':

איכא לאקושינהו לאשת אח.

להתיר ייבום:

ואיכא לאקושינהו לאחות

אשה. דאסירי לייבום דפרט בה

קרא עליה:

מאי חזית דאקשת להו לאחות

אשה. כדקתני בריש פרקין מה

אחות אשה מיוחדת כו':

מכדי כל עריות איכא לאקושינהו לאשת אח,

ואיכא לאקושינהו - לאחות אשה,

מאי חזית דאקשת לאחות אשה? אקשינהו לאשת אח!

איבעית אימא:

לקולא וחומרא - לחומרא מקשינן.

איבעית אימא:

הכא תרי איסורי,

והכא תרי איסורי.

ותרי מתרי ילפינן,

אבל הכא חדא איסורא, ותרי מחדא לא ילפינן.

8. ח, א-ב

רש"י

משום צרתה. משום דבעי למיתני צרתה מנין :
ולקחה לו לאשה ויבמה. המ"ל ולקח אשה וייבם וכתוב ולקחה משמע מיעוט זו ולא אחרת :
וחד למישרי צרת ערוה שלא במקום מצוה. מרבויה דקרא יתירא דויבמה דרשינן הכי במקום ויבמה הוא דאמינא לך מיעוטא ולקחה דמיעט צרה אבל שלא במקום יבום כגון צרת בתו מנכרי שריא :
מתני' נמי דיקא. כרבא דערוה פשיטא לך :
צרה נמי לא תיבעי. עליה קרא לדרשא דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בה כרת דכתיב לצרור דמשמע לא אחות אשה ולא צרתה וכתוב כרת בסוף הערות :
למישרי צרה שלא במקום מצוה. דאי לא כתיב עליה הוה ילפינן מלצרור דצרת אחות אשה אסורה בכל מקום :

רְבָא אָמַר:

עָרוּהּ לָא צְרִיכָא קְרָא,
 שְׂאִין עֵשָׂה דוּחָה לָא תַעֲשֶׂה שְׂיִישׁ בּוּ כְרַת.
 כִּי אִיצְטְרִיד קְרָא לְמִיסַר צְרָה.

וְעָרוּהּ לָא צְרִיכָא קְרָא?

וְהָא תַנְיָא:

"אִין לִי אֵלָא הִיא!"

מְשוּם צְרַתְהּ.

וְהָא קִתְנִי: "אִין לִי אֵלָא הִוּוּ!"

מְשוּם צְרוּתִיהּ.

תָּא שְׁמַע:

"רְבִי אֲמַר

'וּלְקַח' - "וּלְקַחָהּ"¹⁷ (דברים כה, ה)!

'וַיִּבֶם' - "וַיִּבְמָה"!

לְאַסוֹר צְרוֹת וְעָרִיּוֹת!"

אִימָא: לְאַסוֹר צְרוֹת שְׁל עָרִיּוֹת.

וְהָא תְנִי קְרָאִי קְנָסִיב לִיהּ,

מֵאִי לָאוּ:

חַד - לְעָרוּהּ,

וְחַד - לְצָרָה!

לֹא, אִידי וְאִידי לְצָרָה:

חַד - לְמִיסַר צְרָה בְּמָקוֹם מְצוּהָ.

וְחַד - לְמִישְׂרֵי צְרָה שְׁלֹא בְּמָקוֹם מְצוּהָ.

מֵאִי טַעְמָא?

'וַיִּבֶם' - "וַיִּבְמָה" - בְּמָקוֹם יִבּוּם הוּא דְאַסִּירָא צְרָה,

שְׁלֹא בְּמָקוֹם יִבּוּם - שְׂרִיא צְרָה.

אָמַר רַב אֲשִׁי:

מִתְנִיתִין נְמִי דִקָּא,

דְּקִתְנִי: "חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים פּוֹטְרוֹת צְרוּתִיהּוּ".

וְאִילוּ: 'פְּטוּרוֹת וּפּוֹטְרוֹת' לֹא קִתְנִי.

שְׁמַע מִינָהּ.

וּמֵאִי שְׁנֵא עָרוּהּ דְלֹא צְרִיכָא קְרָא דְאִין עֵשָׂה דוּחָה לָא תַעֲשֶׂה שְׂיִישׁ בּוּ כְרַת,

צְרָה נְמִי, לֹא תִיבְעִי קְרָא מְשוּם דְאִין עֵשָׂה דוּחָה לָא תַעֲשֶׂה שְׂיִישׁ בּוּ כְרַת!

אָמַר לִיהּ רַב אֲהָא בַר בִּיבִי מֵר לְרַבִּינָא:

הֲכִי קְאָמְרִינוּ מְשֻׁמֵּיהּ דְרַבָּא: צְרָה נְמִי לֹא אִיצְטְרִיד קְרָא.

כִּי אִיצְטְרִיד קְרָא

ח,ב, לְמִישְׂרֵי צְרָה שְׁלֹא בְּמָקוֹם מְצוּהָ.

מֵאִי טַעְמָא?

¹⁷ כִּי-יִשְׁבוּ אַחֲרַיִם יִחַדוּ וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אִין-לוֹ לֹא-תִהְיֶה אִשֶׁת-הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זֶר יִבְמָה יָבֵא עֲלֶיהָ וּלְקַחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּבְמָה

רָפ"י

מאי טעמא. כלומר היכי מידרשא היתר מהכא:
במקום עליה הוא. דכתיב לצרור למיסר צרה ולא במקום אחר:
אימא ערוה גופה שלא במקום מצוה תשתרי. מדכתיב עליה דקאי נמי אאחות אשה:
כל שבחייה. אשתך לא תשא את אחותה:
תרי קראי כתיבי. מעיקרא כתיב לצרור דמשמע לא היא ולא צרתה וחדר כתיב לגלות ערותה דמשמע חדא הוא דאסירא:
במקום מצוה שתיהן אסורין. כדכתיב עליה דמשמע במקום עליה:
ואיפוך אנא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת. דהא עליה אלגלות ערותה סמיך דמשמע חדא למדרש הכי במקו' עליה הוא דלא אסיר לן אלא חדא וקרא דלצרור אשלא במקום מצוה:
א"כ לא יאמר עליה. דבלא עליה נמי כי קשו קראי אהדדי משנינן להו מסברא הכי היתירא למצוה ואיסורא שלא במקום מצוה הלכך עליה לחדושי אתא למדרשיה אלצרור ולמיסר צרה במקום מצוה כערוה. ממאי דהאי עליה לאיסורא. אצרה ולא לערוה דלמא למישרי תרוייהו במקום מצוה אתא והכי משמע ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לא היא ולא צרה ואם עליה דמקום מצוה היא אפי' בחייה יתקיים (כמו) יבמה יבא עליה דייבום:

אמר קרא: **"עליה"** - במקום **"עליה"**¹⁸ - הוא דאסירא, וְשָׁלָא בְּמָקוֹם **"עליה"** - שְׂרִיא.

אמר ליה רמי בר חמא לרבא:
 אימא ערוה גופיה שלא במקום מצוה תישתרי!

ולא קל וחומר הוא?
 במקום מצוה אסירא,
 וְשָׁלָא בְּמָקוֹם מְצוּהָ שְׂרִיא!?

אמר ליה:
 צרה תוכיח,
 במקום מצוה - אסירא,
 וְשָׁלָא בְּמָקוֹם מְצוּהָ - שְׂרִיא!

אמר ליה:
 עליד אמר קרא: **"בחייה"**¹⁹ (ויקרא יח, יח) - כל שבחייה.

האי **"בחייה"** - מיבעי ליה למעוטי לאחור מיתה!

ההיא, מ' **וְאִשָּׁה אֶל אַחֶתָּה**" (ויקרא יח, יח) נפקא.

אי מ' **וְאִשָּׁה אֶל אַחֶתָּה**" הוה אמינא נתגרשה שריא,
 תלמוד לומר: **"בחייה"** - כל שבחייה, דאף על גב דנתגרשה - לא!

אלא אמר רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא:

תרי קראי כתיבי,
 כתיב: **"אשה אל אחתה לא תקח לצרור"** (ויקרא יח, יח).

וכתיב: **"לגלות ערותה"** - דחדא משמע.
 הא כיצד?

במקום מצוה - שתיהן אסורות,
 וְשָׁלָא בְּמָקוֹם מְצוּהָ - היא אסורה וצרתה מותרת.

איפוך אנא!

במקום מצוה - היא אסורה וצרתה מותרת,
 וְשָׁלָא בְּמָקוֹם מְצוּהָ - שתיהן אסורות.

אם כן לא יאמר **"עליה"**.

אמר ליה רב אשי לרב בהנא:

ממאי דהאי **"עליה"** לאיסורא,
 דלמא להתיירא,

והכי קאמר רחמנא: **"אשה אל אחתה לא תקח לצרור"** - לא היא ולא צרתה, וְשָׁלָא בְּמָקוֹם **"עליה"**,
 אכל במקום **"עליה"** - שתיהן מותרות!

אם כן **"לגלות ערוה"**²⁰ (ויקרא יח, יח) דחדא היכי משכחת לה?

אי במקום מצוה - שתיהן מותרות!
 אי שלא במקום מצוה - שתיהן אסורות!

¹⁸ יבמה יבוא עליה

¹⁹ וְאִשָּׁה אֶל-אַחֶתָּה לֹא תִקַּח לְצִרֹר לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ עֲלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ

²⁰ בפסוק כתוב לגלות ערותה. וְאִשָּׁה אֶל-אַחֶתָּה, לֹא תִקַּח: לְצִרֹר, לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ עֲלֶיהָ--בְּחַיֶּיהָ

9. ח, ב

ר"י

לכדרי שמעון. בפרק ד' אחים (לקמן דף כח:) ג' אחין שנים מהם נשואין שתי אחיות או אשה ובתה ומתו ונפלו לפני השלישי הרי אלו חולצות ולא מתייבמו לפי ששתיהן זקוקות לו מקדושי שני אחיו וזיקה הוי כקצת קדושין ואי מיבם חדא מנייהו קנסיב אחות זקוקתו בחייה וזקוקתו הויא כאשתו אבל חליצה בעיא דלא אליס למיהוי כאחות אשה ממש להפטר בלא כלום ותניא בברייתא רבי שמעון פוטר בשתייהן מן החליצה ומן הייבום ויליף טעמא מלצרור בשעה שנעשו צרות זו לזו כגון הכא דנעשו האחיות צרות זו לזו בזיקה לא יהא לך ליקוחין אפילו באחת מהן :

א"כ. דהאי ולקחה לגופיה הוא דאתא נימא קרא ולקח מאי ולקחה דמשמע דשתים נפלו לו מאחיו ואמר רחמנא ולקחה לאחת ולא לשתייהן אי קרינא ולקחה בכל חדא מינייהו שריין כל חדא מינייהו ואי לא קרינן ולקחה בכל חדא מנייהו כגון שהאחת ערוה תרוייהו אסורין וצרות צרותיהן נמי מהכא נפקא דמשנפלה לו צרת ערוה מאחיו הראשון ונדחת הערוה ממנו נאסרה עליו עולמית משום אשת אח וכשתייבמה לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת וחזרה ונפלה לפני זה לא קרינא בה בזו שנאסרה עליו ולקחה הלכך תרוייהו אסורים וכן לעולם :

מלמד שמגרשה בגט ומחזירה. לאחר שנשאה נעשית כאשתו ואם רצה לגרשה מגרשה בגט ואינה צריכה חליצה :
ומחזירה. אם רצה להחזיר ולא אמרינן מצוה רמא רחמנא עליה ועבדה ומהשתא תיקום עליה באיסור אשת אח להכי כתיב ולקחה לו לאשה דכיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר :
בעל כרחא. שאם בא עליה יבם אפילו בעל כרחא קנאה ויורשה ומטמא לה ולכל דבר היא אשתו בהך ביאה :

אין חייבין בית דין. להביא פר על העלם דבר :
ולא בעבודת כוכבים. אין חייבין צבור להביא פר לעולה ושעיר לחטאת :
אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. כגון זיבוח וקיסור ונסוך והשתחוואה אבל מחבק ומנשק לא והך דרשא מעליה נפקא כדמפרש ואזיל :

גופא:

"**דבי אומר:**

ולקח - 'ולקחה'.

ויבם - 'ויבמה'.

לאסור - צרות ועריות.

מ"ד "צרות" כתיבא הקא?

ועוד: "צרות" מ"לצורד" נפקא!

"לצורד" - מפיק ליה רבי, לכדרבי שמעון.

צרה הכא כתיב?

הכי קאמר: אם כן לימא קרא: 'ולקח', מאי "ולקחה" ?

כל היכא דאיכא תרי 'לקוחין', דאי בעי נסיב האי, ואי בעי נסיב האי - שריא. ואי לא - תרוייהו אסירין.

"ויבמה" - במקום יבום הוא דאסירא צרה, שלא במקום יבום - שריא צרה.

ורבנן, האי "ולקחה" מאי עבדי ליה?

מיבעי להו לכדרבי יוסי בר חנינא.

דאמר רבי יוסי בר חנינא:

"ולקחה" - מלמד שמגרשה בגט, ומחזירה.

"ויבמה" - על כרחה.

ורבי?

דרבי יוסי בר חנינא - מ"לאשה" נפקא.

על כרחה - מ"ויבמה יבא עליה" נפקא.

ורבי, האי "עליה" מאי עביד ליה?

מיבעי ליה לכדתנא:

אין חייבין בית דין, אלא על דבר שזדונו כרת, ושגגתו חטאת. וכן המש"ח.

ט, א ולא בעבודה זרה, אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת.

ותנן נמי:

"כל מצוה שבתורה,

שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת,

יחיד - מביא נשבה או שעירה,

נשיא - מביא שעיר,

משיח, ובית דין - מביאין פר.

ובעבודה זרה,

יחיד, נשיא ומשיח - מביאין שעירה,

צבור - מביאים פר ושעיר,

פר - לעולה,

ושעיר - לחטאת (הוריות ט.).

מנא הני מילי?

דתנן רבנן:

"וגודעה החטאת אשר חטאו עליה" (ויקרא ד, יד).

רְבִי אוֹמֵר:

נֹאמֵר בָּא: "עֲלֶיהָ"

וְנֹאמֵר לְהֵלֵן: "עֲלֶיהָ"

מָה לְהֵלֵן דְּבַר שְׁחִיבִים עַל זְדוּנוֹ כֶּרֶת וְעַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת, אִפְּ בָּאן - דְּבַר שְׁחִיבִין עַל זְדוּנוֹ כֶּרֶת וְעַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת."

אֲשַׁכְּחֵן צְבוּר,

מְשִׁיחַ - מְנַלְן?

דְּכַתִּיב בְּמְשִׁיחַ: **"לְאֲשַׁמֵּת הָעַם"**²¹ (ויקרא ד, ג) - הֲרִי מְשִׁיחַ כְּצְבוּר.

יְחִיד וְנִשְׂיָא?

אֲתֵיָא **"מִצְוֹת"**²² (ויקרא ד, יג) **"מִצְוֹת"**²³ (ויקרא ד, כב).

"וְלֹא בְעִבּוּדָה זָרָה אֲלֵא עַל דְּבַר שְׁחִיבִין עַל זְדוּנוֹ כֶּרֶת וְעַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת."

צְבוּר בְּעִבּוּדָה זָרָה יְלִיף **"מְעִינִי"** (ויקרא ד, יג) **"מְעִינִי"** (במדבר טו, כד),

יְחִיד, נִשְׂיָא וּמְשִׁיחַ מִ"וְאִם נִפְשָׁ אַחַת" (ויקרא ד, כז) - אַחַד יְחִיד, וְאַחַד נִשְׂיָא, וְאַחַד מְשִׁיחַ בְּמִשְׁמַע.

וַי"ו - מוֹסִיף עַל עֲנָנֵן רֵאשׁוֹן, וְיִלְמַד תְּחַתּוֹן מִן הָעֲלִיוֹן.

וּרְבִנָּן הָאֵי סְבָרָא מְנָא לְהוּ?

נִפְקָא לְהוּ, מִדְּמַקְרִי לִיה רְבִי יְהוֹשֻׁעַ לְבִרְיָה:

"תּוֹרָה אַחַת יְהִיָּה לְכֶם לַעֲשׂוֹת בְּשִׁגְגָה"²⁴ (ויקרא ד, כט)

"וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְיַד דָּמָה"²⁵ (ויקרא ד, ל),

הוֹקֵשָׁה כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה לְעִבּוּדָה זָרָה,

מָה עִבּוּדָה זָרָה - דְּבַר שְׁחִיבִין עַל זְדוּנוֹ כֶּרֶת וְעַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת,

אִפְּ כָּל דְּבַר שְׁחִיבִין עַל זְדוּנוֹ כֶּרֶת וְעַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת.

אֲשַׁכְּחֵן יְחִיד וְנִשְׂיָא וּמְשִׁיחַ,

בֵּין בְּעִבּוּדָה זָרָה וּבֵין בְּשִׂאָר מִצְוֹת.

צְבוּר בְּעִבּוּדָה זָרָה מְנַיִן?

אָמַר קָרָא: **"וְאִם נִפְשָׁ"**²⁶ (ויקרא ד, כז),

וְיִלְמַד עֲלִיוֹן מִתְּחַתּוֹן.

אֲלֵא, צְבוּר בְּשִׂאָר מִצְוֹת מְנַלְן?

יְלִיף **"מְעִינִי"** **"מְעִינִי"**.

וְרַבִּי, הָאֵי **"תּוֹרָה אַחַת"** - מֵאֵי עֶבֶד לִיה?

מִיבְעֵי לִיה לְכַדְתְּנֵיָא:

"לְפִי שְׁמָצִינוּ שְׁחֵלֵק הַכְּתוּב בֵּין יְחִידִים לְמְרוֹבִים."

רַש"י

וְנֹאמֵר לְהֵלֵן עֲלֶיהָ. בַּחֲיִיָּה שְׁהוּא

מוֹפְנָה לְדִרְשָׁא:

לְאֲשַׁמֵּת הָעַם. כְּלוֹמֵר אֲשַׁמְתוּ

כְּאֲשַׁמְתָּ צְבוּר:

[וְלֹא בְעִבּוּדֵי כּוֹכְבִים]. קֶרֶבֶן

עִבּוּדֵי כּוֹכְבִים בְּפִרְשֵׁת שֵׁלַח לָךְ

וְכִי תִשְׁגוּ:

מְעִינֵי מְעִינֵי. מִפְּרַעַס דְּבַר:

וְאִם נִפְשָׁ אַחַת. הַתֵּם כְּתִיב

בְּפִרְשֵׁת שֵׁלַח לָךְ:

מְעִלְיוֹן. מִצְבוּר וְהַתֵּם יִלְפִינָן לְהוּ

מִפְּרַעַס:

תּוֹרָה אַחַת. לְעֵנִין קֶרֶבֶן כְּתִיב

בְּפִרְשֵׁת כּוֹכְבִים תּוֹרָה כֹּל

הַתּוֹרָה בְּמִשְׁמַע הוֹקֵשָׁה כֹּל

הַתּוֹרָה לְעֵנִין קֶרֶבֶן לְעִבּוּדֵי

כּוֹכְבִים:

מָה עִבּוּדֵי כּוֹכְבִים עַל דְּבַר

שְׁזָדוּנוֹ כֶּרֶת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת.

כְּדַכְתִּיב הַתֵּם וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר

תַּעֲשֶׂה בְיַד רְמָה וְנִכְרַתָּה אֶלְמָא

כּוֹלָה פִּרְשֵׁתָא בְּדַבְרֵי שְׁזָדוּנוֹ כֶּרֶת

וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת מִשְׁתַּעֲי:

אֲשַׁכְּחֵן יְחִיד וְנִשְׂיָא וּמְשִׁיחַ.

בְּהַךְ הִיקִישָׁא לֹא מִשְׁמַע אֶלְא

הִנֵּי דְכַתִּיב וְהִנֵּפֶשׁ וְאֵלּוּ לְבַדְן

בְּמִשְׁמַע שֶׁהֵן יְחִידִין דֵּהֵנִי קֶרָאִי

כְּתִיבִי בְּפִרְשֵׁת וְאִם נִפְשָׁ אַחַת

בְּעִבּוּדֵי כּוֹכְבִים:

אִמֵּר קָרָא. גְּבִי יְחִיד וְנִשְׂיָא

וּמְשִׁיחַ:

וְאִם נִפְשָׁ. וַי"ו מוֹסִיף עַל עֲנָנִין

רֵאשׁוֹן:

וְיִלְמַד עֲלִיוֹן מִתְּחַתּוֹן. צְבוּר

מִיְחִידִים:

יְלִיף מְעִינֵי מְעִינֵי. שְׂאֵר מִצְוֹת

מִעִבּוּדֵי כּוֹכְבִים:

מְרוֹבִים. עִיר הַנְּדַחַת:

כ"ז

יכול נחלק בקרבנותיהם. אם
 עבדו בני עיר אחת עבודת
 כוכבים בשוגג יהו חלוקים
 בקרבנם שלא יביא כל אחד
 קרבנו שעיר כיחיד:
ת"ל כו'. אין חלוקים מתורת
 יחיד אלא רוב ישראל או כולן
 כדכתיב ואם מעיני העדה
 (במדבר טו) אבל בני עיר אחת
 יחידים הם:
בהוראה. היינו העלם דבר
 שהורו ב"ד שהעבודת כוכבים
 מותרת ועשו צבור על פיהם:
א"נ. אפי' לא משכחת לה קרבן
 לחלק נימא צריכים הני מרובים
 חילוק בין יחיד וליכא הלכך אין
 להם כפרה קמ"ל:

יחידים - בסקילה, לפיכך ממונן פלט.
 מרובין - בסייף, לפיכך ממונן אבד.
 יכול נחלק בקרבנותיהן?
 תלמוד לומר: "תורה אחת יהיה לכם" (ויקרא ד, כט).

מתקיף לה רב חלקיה מהגרונאי:
 טעמא דכתב רחמנא "תורה אחת יהיה לכם",
 הא לאו הכי, הוה אמינא: נחלק.
 מאי ליתנו?

ליתנו פר - צבור בשאר מצות הוא דמיתנו!
 כשבה - יחיד בשאר מצות הוא דמיתני!
 שעיר - נשיא בשאר מצות הוא דמיתני!
 פר לעולה ושעיר לחטאת - צבור בעבודה זרה הוא דמיתנו,
 ואלא מאי שעירה? יחיד נמי היינו קרבנו!

איצטריך,
 סלקא דעתך אמינא: הואיל וצבור בהוראה מיתנו פר לעולה ושעיר לחטאת,
 אינהו נמי ניתו איפכא.

אי נמי, צריך ואין לו תקנה,
 קא משמע לן.